

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Spår av skapande verksamhet i undervisningen
på en F-6 skola

Estetiska lärprocessers betydelse för elevers lärande

Ulrika Johansson & Maria Joelsson

LAU390

Handledare: Lena Skåpe

Examinator: Bengt Lindgren

Rapportnummer: HT10-2611245

GÖTEBORGS UNIVERSITET

Abstract

Examensarbete inom lärarutbildningen

Titel: Spår av skapande verksamhet i undervisningen på en F-6 skola – Estetiska lärprocessers betydelse för elevers lärande

Författare: Ulrika Johansson & Maria Joelsson

Termin och år: HT10

Kursansvarig institution: Sociologiska institutionen

Handledare: Lena Skåpe

Examinator: Bengt Lindgren

Rapportnummer: HT10-2611245

Nyckelord: Skapande verksamhet, Flerspråkigt klassrum, Estetiska lärprocesser, Det vidgade textbegreppet, Musisk och Lustfyllt lärande

Syftet med vårt arbete är att ta reda på vilka spår av skapande verksamhet vi kan hitta på en liten f-6 skola i Norra Bohuslän och vilken betydelse det kan få för barns lärande samt vilka fördelar finns med att låta barn få uttrycka sig med hjälp av olika estetiska språk. Våra frågeställningar är:

Vilken betydelse har skapande verksamhet för elevers lärande?

Vilka fördelar/nackdelar finns med ett flerspråkigt klassrum?

Hur kan man som pedagog integrera de estetiska ämnena i undervisningen?

För att besvara våra frågor har vi genomfört kvalitativa intervjuer med den berörda skolans alla pedagoger, samt enkäter med samtliga elever i årskurs tre till sex. Vi har även tagit del utav tidigare forskning och litteratur. Vi har genom vårt arbete kunnat konstatera att den skapande verksamheten är viktig i den pedagogiska verksamheten och fyller en betydande roll i undervisningen på den berörda skolan. Alla de fem intervjuade pedagogerna använder sig utav de estetiska lärprocesserna i sin undervisning, men i olika grad. De fem, tillsammans med såväl litteratur som tidigare forskning menar att man genom ett flerspråkigt klassrum ökar möjligheten till förståelse hos fler elever. Den enda nackdel som vi funnit med ett flerspråkigt klassrum är tidsbrist. Detta är dock något som ändå tycks böttna i okunskap eftersom både forskning och litteratur visar att genom att arbeta genomgående ämnesintegrerat förloras ingen tid men vinsterna blir större än genom att man arbetar med varje ämne för sig. Vi har genom vårt arbete fått ta del utav hur man kan arbeta ämnesintegrerat och hur man kan låta många olika språk höras och synas i ett klassrum.

Förord

Vi vill rikta ett stort tack till de medverkande respondenterna som deltagit i våra intervjuer och enkäter. Ert deltagande har gett oss möjlighet att utföra detta arbete och gett oss en tydlig bild utav verksamheten både ur lärares och ur elevers perspektiv. Vi vill tacka för ert stöd och engagemang, ni har varit till stor hjälp. Vi vill även rikta ett tack till vår handledare Lena Skåpe som hjälpt oss framåt i detta arbete med goda råd och idéer.

Göteborg 20101220

Ulrika Johansson och Maria Joelsson

Innehållsförteckning

Abstract

Förord

Innehållsförteckning	4
1. Inledning	5
1.1 Syfte och frågeställningar	7
1.2 Avgränsningar	7
1.3 Metod och material	7
1.4 Etiska hänsyn	9
2. Teoretisk anknytning	10
2.1 Begreppsförklaring	10
2.2 Förskolans och skolans uppdrag	10
2.3 Sociokulturell teori	12
2.4 Variationsteori	12
2.5 Tidigare forskning	13
2.5.1 Skapande verksamhet	13
2.5.2 Språkutveckling	16
2.5.3 Från förskola till skola	18
3. Resultatredovisning	20
3.1 Intervjuer	20
3.1.1 Pedagog 1	20
3.1.2 Pedagog 2	21
3.1.3 Pedagog 3	22
3.1.4 Pedagog 4	23
3.1.5 Pedagog 5	23
3.1.6 Sammanfattning av intervjuer	24
3.2 Enkäter	25
3.2.1 Sammanfattning av enkäter	27
4. Analys	28
5. Diskussion	33
5.1 Vidare forskning	35
6. Referenser	36
7. Bilagor	38

1. Inledning

*Ett barn har hundra språk
men berövas nittionio.
Skolan och kulturen skiljer huvudet från kroppen.
De tvingar en att tänka utan kropp
och handla utan huvud.
Leken och arbetet,
verkligheten och fantasin
vetenskapen och fantasteriet
det inre och det yttre
görs till varandras motsatser.
(Loris Malaguzzi; Lindö 2002 s. 91)*

Vi har valt att skriva om skapandets betydelse i elevers språkutveckling men också lärande i stort i skolan upp till år sex. Vi vill belysa vikten av den goda språkutvecklingen som en förutsättning för allt lärande, vilket vi finner stöd för hos Jederlund (2007 s.107-113). Vi vill undersöka hur man som pedagog kan integrera de estetiska ämnena i sin undervisning och hur man kan nå ökad kunskap genom att låta ett klassrum vara flerspråkigt. Vi har kommit fram till vårt ämnesval genom vår lärarutbildning. Vi har läst både skapande verksamhet, svenska och bild och inser nu hur mycket de olika ämnena berikar varandra. Vi anser att språkutveckling är någonting som pågår genomgående i alla ämnen eftersom vi menar att språket utvecklas genom användning. De skapande ämnena är idag en naturlig del av förskolans pedagogik men inte så framträdande i skolan. Vi vill visa att de borde ha en lika stor del i skolans värld. Att arbeta ämnesintegrerat och i sin undervisning låta flera språk få ta plats i klassrummet leder till att man låter flera elever få fler möjligheter till lärande. Alla individer är olika och lär på olika sätt. Genom att anpassa undervisningen utefter elevernas behov och intressen skapas förutsättningar för utveckling och förståelse. Att integrera skapande verksamhet, som innefattar bland annat bild, musik, drama, teater, dans och rytmik, stärker dessutom elevers självkänsla och förmågan att samarbeta.

Vi vill belysa övergången mellan förskola och skola, mellan barnkultur och skolkultur. Professorn Jon-Roar Björkvold säger att: *"Om vi vill ha ett verklighetsförankrat lärande måste vi starta i upplevelsen. Skolans mål och medel ska kopplas direkt till barnens egen verklighet. Man kan inte föra en prestigefylld diskussion om vad som är skolans "basämnen" som överskuggar det faktum att pedagogiken fyller en funktion enbart i den mån den tillför förmåga att tillgodogöra sig det som livet erbjuder"*. (Björkvold 2005 s. 114).

Han menar att vid skolstart blir barnens lärande mer formaliserat, att skolan är en reflektion av de vuxnas syn och värderingar. Han menar att skolan skapar individer som samhället vill ha. Vidare skriver han att när barnkulturen möter skolkulturen uppstår en kulturkrock. Den oskolade barnkulturen krockar med skolans värderingar och normer. Barnkulturen som är musiskt präglad möts av skolkulturens regler och allvar. Björkvold skriver (2005 s.118-119) *"Barndomsbrottet" handlar snarare om en gradvis urholkning av den egna lusten att lära, en slags "ämnesinriktad benskörhet" som förvärras och slutar med benbrott för orimligt*

många... ". I alla tider har teorier om lärande kretsat kring tankar om flerspråkighet. Hur man kommunicerar något på flera olika sätt. Redan för 2400 år sedan använde Platon berättande och imitation, musik och gymnastik som viktiga delar i sin undervisning. Han följdes utav Johann Amos Comenius (1592-1670) som hävdade att undervisning ska vara genom hela livet, omfatta alla, allt och vara allsidig. Han sa *omnes, omnia, omnino*. Hans undervisningsmetodik innehöll framvisning, framställning och avbildning. Han menade att musik var lika viktigt att behärska som det var att läsa och skriva.

Därefter har vi Jean-Jacques Rousseaus (1712-1778) vars tankar var att den tidiga undervisningen enbart innehöll fysisk och mental träning. Det existerade inga enskilda skolämnen, som vi idag känner dem. John Dewey (1859-1952) kommer därefter. Han sa att processen i undervisningen är målet. Hans ledord var: utforskande, samspel, tidigare erfarenheter och intressen. Han arbetade ämnesintegrerat för att understryka relationen mellan tanke och handling (Uddén 2001 s. 29-31).

Lev S Vygotskij (1896-1934) talar om vikten av fantasi och kreativitet. Han menar att dessa två delar måste få ta plats för att gynna elevers utveckling. Även leken är en central del enligt Vygotskij.

Grunden för barnets skapande finns redan i leken. I leken tolkar barnet sina upplevelser och ger dem liv – dramatiserar – och förvandlar och överdriver genom att framhäva det typiska. I leken berättar barnet en historia, och lek och berättelse hör nära ihop. De estetiska och kulturella formerna finns redan i barnets lek. Det som utmärker fantasiprocessen finns i leken (Vygotskij 1995 s. 9).

Att arbeta med alla kroppens sinnen för att få en djupare förståelse är något som förespråkas i både förskolans och skolans läroplaner. I Lpfö98 står att läsa att förskolans uppdrag innefattar alla de estetiska ämnena som en del av pedagogiken. Barnens utveckling hjälps framåt med hjälp av de skapande ämnena. "*...bilda sig utifrån olika aspekter såsom intellektuella, språkliga, etiska, praktiska, sinnliga och estetiska*" (Lpfö98 s.6).

Även i skolans läroplan har de estetiska ämnena en betydande del. Det står att läsa att: "*...varierad och balanserad sammansättning av innehåll och arbetsformer[...]i skolarbetet skall de intellektuella såväl som de praktiska, sinnliga och estetiska aspekterna uppmärksammas*" (Lpo94 s. 6). Vidare står att skolans uppdrag är att erbjuda en mångfasetterad undervisning där alla olika individer skall främjas (Lpo94 s. 4-5).

Vi vill genom detta arbete uppmärksamma vikten av skapande verksamhet och möjligheterna de ger för en lustfylld och lärorik utveckling genom hela skoltiden. Att språket utvecklas genom användning i olika situationer vilka tillsammans skapar en helhet och förståelse.

1.1 Syfte och frågeställningar

- Att ta reda på vilka spår av skapande verksamhet vi kan hitta på en liten f-6 skola i Norra Bohuslän och vilken betydelse det kan få för barns lärande. Vilka fördelar finns med att låta barn få uttrycka sig med hjälp av olika estetiska språk?
- Vilken betydelse har skapande verksamhet för elevers lärande?
- Vilka fördelar/nackdelar finns med ett flerspråkigt klassrum?
- Hur kan man som pedagog integrera de estetiska ämnena i undervisningen?

1.2 Avgränsningar

Vi har valt att begränsa oss till att uppmärksamma eventuella metodiska fördelar man som pedagog kan erhålla genom att använda sig utav skapande verksamheter som ett verktyg i undervisningen. Vi har lagt fokus i litteraturgenomgången på språkutvecklingen eftersom det finns mycket litteratur om detta och hur estetiska lärprocesser kan bidra till den, men även gått in på övriga skolämnen. Vi har begränsat oss till skolan upp till årskurs sex och övergången från förskola till skola. Vi har i vårt arbete valt att genomföra intervjustudier med aktiva lärare i f-6 och enkätstudier med elever i årskurs 3-6. Vi har valt att begränsa våra empiriska studier till en skola.

1.3 Metod och material

Vi har valt att använda oss utav intervjuer och enkäter som en del av vår forskning för att få en bild av hur det ser ut i dagens skolverksamhet. Vi valde att använda oss utav både intervjuer och enkäter för att få en tydlig bild av verksamheten. Vi valde att göra kvalitativa intervjuer med lärare för att få så utförliga svar som möjligt och för att få en bild utav hur deras verksamhet ser ut. Enkäter valde vi för att ge eleverna en chans att svara på våra frågor utan yttre påverkan och synliggöra hur de ser på sin undervisning. Vi valde att genomföra våra empiriska studier på en och samma skola, en skola som vi tidigare besökt under vår lärarutbildning. Genom att vi tidigare arbetat med dem har vi redan skapat en relation vilket bidrar till en avslappnad intervjusituation. Eftersom vi har begränsat våra studier till en skola så kan mätningens generaliserbarhet endast sägas gällande för just den valda skolan. Undersökningens reliabilitet är relativt begränsad på grund av detta, tillförlitligheten kan vi enbart tillskriva denna skola då vi enbart noggrant undersökt den med hjälp av omfattande intervjuer och enkäter. Eftersom vår undersökning avsåg att mäta de estetiska lärprocessernas roll i skolans verksamhet anser vi att vi levt upp till vårt syfte, vi anser att tillförlitligheten är god genom våra använda mätinstrument, intervjuer och enkäter. (Stukát 2005 s. 125-130). Vårt urval av intervjupersoner för att synliggöra lärarnas tankar om sin undervisning har fallit på att utföra kvalitativa intervjuer med aktiva lärare i årskurs f-6. Lärarna som vi valde att intervjua har mångårig erfarenhet av sitt yrke och kan därför ge en förtydligande bild av deras verksamhet. Genom dessa intervjuer får vi ta del av respondentens resonemang kring undervisningen. En av fördelarna med de kvalitativa intervjuerna är att de ger möjlighet till

följdfrågor, att man som intervjuare kan följa upp respondentens svar för att förtydliga och ytterligare synliggöra. En annan fördel är att frågorna besvaras med respondenternas egna ord, svaren blir förankrade i respondentens verklighet, dess undervisning (Esaïasson m.fl. 2007, s. 283-293).

När vi konstruerade vår intervju utgick vi ifrån våra frågor och var noga med att hålla oss till ämnet. Vid själva genomförandet kompletterade vi med såväl uppföljande, tolkande och direkta frågor för att förtydliga respondentens svar. Vi var även noga med att ställa öppna frågor som leder till utförliga svar som dessutom ger möjlighet till följdfrågor. Frågorna till pedagogerna var relevanta och ej styrande.

Vi var noga med att frågorna inte skulle vara dömande eftersom målet med vår intervju var att kartlägga hur undervisningen såg ut (Esaïasson m.fl. 2007, s. 298-299). När vi tolkade respondenternas svar utgick vi ifrån barmhärtighetsprincipen, som säger att respondenterna har svarat utifrån deras möjligheter att de har använt sitt sunda förnuft (Gilje & Grimen 2007, s. 234-235). Vi har valt att transkribera våra intervjuer, skriva ut dem, för att få en bättre överblick över respondenternas svar (Stukát 2005 s. 40-41). Intervjun med pedagog 3 spelades inte in så därför finns ingen transkribering på denna, men då vi båda deltog och pedagogen själv har godkänt det färdiga resultatet, bedömer vi ändå validiteten som god.

Vi valde även att genomföra enkäter med elever i årskurs 3-6 för att få en bild utav hur de uppfattar sin undervisning och hur de uppfattar att de lär sig på bästa sätt. Genom att använda enkät som en del i insamlandet av vårt empiriska material ökade svarsfrekvensen eftersom vi då kunde tillfråga ett större antal. Vid en enkät kan man som intervjuare inte påverka respondenternas svar genom att själva inte medverka mer än att finnas till hands om någon behöver hjälp med förtydligande av frågorna. Undersökningen är anonym och fri från yttre påverkan (Esaïasson m.fl. 2007, s. 263-265). Vi utförandet av enkäten var vi noga med att utforma den på ett sätt som var estetsikt tilltalande, lätt att få överblick över. Vi tänkte igenom frågornas ordningsföljd och var noga med att inte göra enkäten för lång. Eftersom vår urvalsgrupp var relativt ung la vi stor vikt vid att frågorna skulle vara lättbegripliga och förankrade i deras vardag. Svartalternativen som respondenterna fick i enkäten var både fasta, i förväg bestämda kryssalternativ, frågor med skalor från ”ofta” till ”aldrig” och öppna frågor där respondenterna själva får formulera sina svar (Esaïasson m.fl. 2007, s. 269-278).

Vi har valt att kombinera våra empiriska studier med både relevant litteratur och tidigare forskning. Underlaget har varit brett eftersom vi ville få med många olika tankar och teorier. Vid vårt urval var vi noga med att litteraturen skulle vara relevant och så aktuell som möjligt. Vidare ville vi knyta vår forskning till vedertagna teorier. Vi har belyst både hur tankarna kring ämnet har sett ut förr och hur det ser ut idag. Vi har tagit del av många olika författaress och forskares syn på estetisk verksamhet i skolan, vilka för- och nackdelar det finns med att arbeta ämnesintegrerat och även hur man kan göra. Det finns mycket skrivet om vårt valda ämne vilket även kan vara en nackdel i urvalet av litteratur, det gäller att vara kritiskt granskande för att vårt arbete skall behålla relevans. Vi har tagit del av Rolf Ejvegårds bok

Vetenskaplig metod där han skriver om vikten av att vara saklig, objektiv och balanserad när man ska genomföra ett vetenskapligt arbete (Ejvegård 2009 s. 105).

1.4 Etiska hänsyn

Vi har följt vetenskapsrådets normer för etisk hänsyn då vi har utgått ifrån deras fyra krav. *Informationskravet*, genom att vi har informerat våra respondenter på vilka villkor de deltar. De har fått reda på studiens innehåll och syfte både med våra frågor samt arbetet som helhet innan påbörjad intervju och enkät. De informeras om att de deltar frivilligt och att de närsomhelst kan avbryta intervjun. Inför våra enkätundersökningar upplyste vi eleverna om den etiska hänsynen. Att de deltar frivilligt, att de får avbryta när de vill och vi berättade även om vad vi skulle använda enkäterna till och att detta var materialets enda syfte. Vi upplyser lärarna även om att vi använder bandinspelning. *Samtyckeskravet*, som innebär att deltagarna har lämnat sitt samtycke till deltagande. Inför enkätundersökningen informerades eleverna och deras föräldrar om kommande undersökning och dess syfte. Detta genom att vi tidigare lämnat ut en samtyckesblankett. Vi fick samtliga berörda föräldrars tillstånd. *Konfidentialitetskravet*, där vi informerar om att vi inte kommer att publicera respondenternas personuppgifter, inte heller skolans namn för att det inte ska gå att identifiera vilka de är. *Nyttjandekravet*, att vi enbart använder insamlade uppgifter som en del i vårt arbete, ej annan publicering (www.codex.vr.se)

2. Teoretisk anknytning

2.1 Begreppsförklaring

Skapande verksamhet – Pedagogisk verksamhet i vilken hela kroppen används för uttryck. Bild, musik, drama, teater, dans, rytmik och dator används alla som verktyg för lärande.

Flerspråkigt klassrum/Flerspråkighet – Ett klassrum i vilket alla kroppens språk används. I detta klassrum tillåts eleverna uttrycka sig med fler medel än tal, papper och penna. Dysthe (1996) definierar ett flerstämmigt klassrum som ett rum där alla röster får höras, man lär av varandra och tar vara på alla individers olikheter. ”...en optimal inläring är beroende av en bättre balans mellan lärarens prat och elevernas aktivitet” (Dysthe 1996 s.10-13). Enligt Malaguzzi föds barn med hundra språk, de föds flerspråkiga (Malaguzzi i Lindö 2002 s. 91). Skriftspråk, talspråk, bildspråk, kroppsspråk är bara några utav de språk som innefattar flerspråkighet.

Estetiska lärprocesser – Lärande genom alla språk. Tal och skrift, tillsammans med de estetiska språken utgör alla delar av lärandet. ”*Begreppet estetiska lärprocesser har tre beståndsdelar: estetik, lärande och process*” (Gottberg 2009 s.11).

Det vidgade textbegreppet – Kunskapen om hur man kan uttrycka sig med så många olika språk som möjligt. De estetiska lärprocesserna får alla ta plats.

Literacy – Ett brett begrepp som innefattar en mängd kunskaper och färdigheter kombinerat med individens tidigare erfarenheter, texten och sammanhanget. Ett begrepp som innefattar mycket mer än bara ordkunskap och bokstavsskrivning.

Musisk – Konstnärlig

Barnkultur – Barn upplever världen med alla sinnen på ett lekfullt och lustfyllt sätt. Barnens egna behov och nyfikenhet står i centrum. Här är det barnens regler och normer som styr. Barnkulturen är ”oskolad” från den vuxna omvärlden. För att främja barnens utveckling bör barnkulturen även få ta plats i skolan (Björkvold 2005 s.32-33).

2.2 Förskolans och skolans uppdrag

I förskolans läroplan Lpfö98 står det klart och tydligt att verksamheten skall präglas av de skapande ämnena. Att barns utveckling stöttas genom att använda många sinnen. Förskolan skall sträva efter att varje barn:

Utvecklar sin skapande förmåga och sin förmåga att förmedla upplevelser, tankar och erfarenheter i många uttrycksformer[...]utvecklar ett rikt och nyanserat talspråk och sin förmåga att kommunicera med andra och att uttrycka tankar[...]utvecklar sitt ord- och begreppsförråd och sin förmåga att leka med ord, sitt intresse för skriftspråk och för förståelsen för symbolen samt deras kommunikativa funktioner (Lpfö98 s. 9).

Berit Uddén skriver i sin avhandling *Musisk pedagogik med kunskapande barn* (2001 s.113) om läroplanerna för förskola och skola och konstaterar att de båda nämner vikten av de skapande uttrycksformerna men med en skillnad där Lpfö98 framhåller det skapande som både innehåll och metod medan hon menar att Lpo94 har med innehållet men ej metoden.

I skolans läroplan Lpo94 kan vi läsa att:

Eleverna skall få uppleva olika uttryck för kunskaper. De skall få pröva och utveckla olika uttrycksformer och uppleva känslor och stämningar. Drama, rytmik, dans, musicerande och skapande i bild, text och form skall vara inslag i skolans verksamhet. En harmonisk utveckling och bildningsgång omfattar möjligheter att pröva, utforska, tillägna sig och gestalta olika kunskaper och erfarenheter. Förmåga till eget skapande hör till det som eleverna skall tillägna sig (Lpo94 s.7).

I de båda läroplanerna framgår det tydligt att de olika språken skall få ta plats och integreras i skolans verksamhet. Eftersom läroplaner tillsammans med skollag utgör de styrdokument lärare ska förhålla sig till är det lärarens skyldighet att låta varje individ uttrycka sig på sitt individuella sätt.

Kursplanen i svenska framhåller skapandet av goda möjligheter för elevernas språkutveckling som ett av skolans viktigaste uppdrag. Vi kan i kursplanens strävansmål läsa att:

Eleven utvecklar sin fantasi och lust att skapa med hjälp av språket[...]utvecklar en språklärsäkerhet i tal och skrift och kan, vill och vågar uttrycka sig i många olika sammanhang[...]utvecklar sin förmåga att i dialog med andra uttrycka tankar och känslor...(Kursplanen i svenska s.2).

Ytterligare stöd för en mångfasetterad utbildning finner vi i FN:s Barnkonvention där det i artikel 29 (2003 s. 48) står att: *"Barnets utbildning skall syfta till att utveckla barnets fulla möjligheter i fråga om personlighet, anlag och fysisk och psykisk förmåga..."*.

Vi kan konstatera att de skapande ämnena verkar gynna barns/elevs utveckling men ser ut att hamna i skymundan i takt med att barnen blir äldre. Att skolkulturen manövrerar ut barnkulturen, trots att det motarbetar vad som sägs i skolans styrdokument. Under 2011 kommer en ny läroplan för skolan att träda i kraft. Den framhåller vikten av enskilda ämneskunskaper och har tydliga mål för dessa (Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2010).

2.3 Sociokulturell teori

Den sociokulturella teorin innebär att människor tillägnar sig kunskap och formas som individer i samspelet med andra. Kulturen används som ett betydande redskap.

Säljö (2006 s.11-28) skriver att samspelet mellan individen och gruppen står i fokus. I den sociokulturella teorin är det de inre och yttre redskapen som vi använder oss utav för att tolka verkligheten. De inre redskapen innefattar tänkandet och språket medan de yttre redskapen är fysiska. Det som binder samman dessa redskap är språket. Det är i kommunikationen med andra som lärandesituationer uppstår.

Lev S Vygotskij står bakom tankarna om hur viktigt det är att i skolan ta tillvara på elevernas erfarenheter och att de måste få använda sig utav sin skapande fantasi. Han menar vidare att undervisningen måste stimulera på olika sätt för att elevernas fantasi skall formas. Fantasins utveckling menar han är en viktig del av en individs hela liv. Med fantasi menar han den kreativa förmågan som en individ besitter som grundar sig i tidigare erfarenheter. Ju mer du har upplevt desto rikare fantasi. I de skapande ämnena såsom lek bearbetar barnet vad de har upplevt och gör det levande. Med hjälp utav de estetiska ämnena kan man synliggöra hela individen och tillåta den att växa (Vygotskij 1995 s.9-13).

Säljö (2006 s.18) menar vidare att i samspelet kompletterar individerna varandra, utvecklingen sker tillsammans i grupp. Han tolkar vidare Vygotskys tankar om lärandet då han säger att *"varje funktion i ett barns kulturella utveckling uppträder två gånger eller på två plan. Först finns den på det sociala planet och därefter på det psykologiska planet. Först uppträder den som en interpsykologisk kategori och därefter inom barnet som en intrapsykologisk kategori"* (Säljö 2006 s.105). Man bearbetar kunskapen tillsammans för att sedan mediera den, göra den till sin egen inom sig själv.

2.4 Variationsteori

Variationsteorin har utvecklats vid Göteborgs universitet utav professorerna Ingrid Pramling Samuelsson och Ference Marton. Den bygger på variationens viktiga roll i lärandet. Att visa samma sak på flera olika sätt.

Marton & Booth (2000 s.236) skriver att: *"Oavsett vilket innehåll undervisningen har, har det av läraren utformade och gestaltade undervisningsobjektet olika utseenden, som den lärande ska få en skymt av och koppla ihop med helheten"*. Teorin bygger på variationen att visa olika fenomen. Att visa på olika tolkningar av samma sak. Det handlar om erfارande, om att uppleva. Inom variationsteorin påvisar läraren elevernas olika sätt att tänka och använder detta i sin undervisning. Elevernas sätt att tänka hamnar i undervisningens fokus.

Vidare skriver de att man upplever med hela kroppen, att man inte kan begränsa erfärandet till enbart syn och hörsel.

Pramling har arbetat fram tre olika kategorier om utveckling, hon menar att det handlar om att lära genom att göra, att lära sig kunna och att lära som att förstå. Variationsteorin handlar om reflektion på flera nivåer. Man vill att eleven skall reflektera över innehållet, vad de ska lära sig, strukturen, hur det ska gå till och själva lärandet, vad de har lärt dig. Se på sin egen

utveckling, att den går framåt. Elevernas idéer och funderingar gör dem medvetna om variationen (Marton & Booth 2000 s. 236-237).

Författarna betonar att alla människor är lika men lär på olika sätt. Det krävs en variation i undervisningen för att alla ska ha möjlighet att lära. Vi tar till oss kunskap på olika sätt och tolkar världen individuellt.

Pramling Samuelsson & Sheridan (1999 s. 30-32) menar att lärandet utgår ifrån erfarenheter, att man går från det man redan vet till någonting nytt. Lärandet sker när eleverna kan uppfatta en skillnad. De behöver erfara variation. Genom erfara av variation skapas en förståelse.

2.5 Tidigare forskning

Hjort (2002 s. 35-53) belyser Howard Gardners teori om människans multipla intelligenser. Gardner hävdar att man som individ kan besitta en av nio olika former av intelligenser. De olika intelligenserna är: språkliga/lingvistiska, logisk/matematisk, musikalisk, kroppsrelaterad/kinestetisk, spatial, intrapersonell, interpersonell, natur och existens intelligens. Hans arbete visar på vikten av variation i skolan undervisning. Att man som individ lär på olika sätt och med hjälp av olika verktyg.

Genom att låta alla sinnen få vara med i undervisningen så kan man underlätta för eleverna att omvandla intryck till erfarenhet. En sinnlig pedagogik kan hjälpa elevernas utveckling och skapar förutsättningar till lärande.

2.5.1 Skapande verksamhet

Björkvold (2005) menar att det musiska är viktigt för hela människans utveckling och i alla ämnen oavsett om de i sig är kreativa eller inte. Han menar att för att ge eleverna optimala förutsättningar att lyckas i skolan måste undervisningen vara kopplad till verkligheten, elevernas verklighet. Eleverna måste få vara konstnärliga och uppleva med hela kroppen. Björkvold citerar forskaren Sten Clod Poulsen om vikten av estetiska läroprocesser i sin bok (2005 s.121): *"Om man inte arbetar med dessa i skolan finns det en risk för att den kunskap som läraren förmedlar upplevs som kall och meningslös i jämförelse med barnens egna behov och fantasier"* (Poulsen 1980 s. 110).

Han säger vidare att barn har en fantastisk förmåga till att lära och deras lek är ett verktyg för detta. Kunskaperna befästs på ett naturligt sätt vilket borde innebära att skolans undervisning baseras på detta. Det vill säga att skolan ska se eleverna som resurser. För att skolan ska kunna erbjuda en god utbildning som är individanpassad krävs det att skolan känner varje elev och dennes förutsättningar.

"Du måste inse, att i begynnelsen fanns sinnen. Undervisningen ska därför använda sig av kropp och sinnen i växelverkan med tanken och fantasin" (Björkvold 1998 s. 118).

Uddholm (1994) anser att individens totala förmåga utvecklas bäst om alla delförmågor involveras. Han menar att det finns två sorter av uttryck som är internationella, dessa är kroppsspråket och det musikaliska språket. I dagens mångkulturella samhälle är det viktigt att dessa två får ta plats i skolans undervisning. Han betonar vikten av flödet i språket för att vi

ska kunna få en mening ur det som sägs krävs att man inte behöver stanna upp för att analysera det som sagts.

Uddholm menar att man genom att man använder sig utav sång och musik i sin undervisning ger man eleverna redskap för en utvecklad talförmåga och läsförståelse. Genom att spela och sjunga förbättras motoriken och eleverna blir medvetna om den egna kroppens förutsättningar. Genom att använda sig utav drama ökar elevernas förståelse för kroppens egna uttryck, vi stärker självkänslan och vi ger berättelser meningsfullhet. Att låta eleverna kombinera flera olika språk såsom tal, musik, drama, bild kan de skapa en djupare förståelse. Tillåter man alla språk flöda i klassrummet finns inga begränsningar (Uddholm 1994 s.28-29).

I Jederlund (2007) kan vi läsa om begreppet kommunikation och dess innebörd. Han skriver att ordet har sitt ursprung i latinets *communicare* som översätts med ”att göra något gemensamt” även ”att dela något”. Han menar vidare att kommunikation är en form av språk och man kommunicerar via kroppsspråk, talspråk, tonspråk, bildspråk till exempel. Det som förmedlas är en upplevelse, han talar om idéer, känslor, tankar, rörelser, bilder, förståelser och uppfattningar. Kommunikationspartnern tolkar budskapet med hjälp utav sina tidigare upplevelser och sin förförståelse. Han belyser i sin bok dagens skola och visar att fler elever idag får underkänt i basämnena och frågar sig om detta har att göra med avsaknaden av de estetiska lärprocesserna. Han jämför detta med att elever som får ta del utav skapande ämnen i sin undervisning uppnår bättre resultat. Jederlund (2007 s.107-113) skriver vidare om barns allmänna utveckling och inläring. Han menar att en utökad musikundervisning bidrar till elevers hela utveckling. Jederlund hänvisar i sin bok till tidigare studier (Rauscher 2000 i Jederlund 2007 s. 112-113) som visar att genom musikaliska övningar stimuleras fler delar av hjärnan än vid språkövningar och fler delar av hjärnan används parallellt. Detta leder till en positiv utveckling av kognitiva förmågor.

Jederlund visar på lekens betydelse för elevers språkutveckling där språket utvecklas på ett naturligt och lekfullt sätt. De använder hela sitt ordförråd både när de talar om tillika när de befinner sig i leksituationen. Lek ger konkreta upplevelser och skapar konkreta upplevelser av olika begrepp. Vidare citerar han Knutsdotter Olofsson: ”*I leken tränar barnen sin föreställningsförmåga, så att små svarta tecken i en bok blir bilder, känslor och upplevelser. Den som inte tränat upp sin föreställningsförmåga har svårt att läsa en bok med behållning[...]Språket, det talade och det skrivna, bygger på att det associeras till föreställningar och bilder hos mottagaren. Annars är språket dött*”(Jederlund 2007 s. 89). Fortsättningsvis belyser han musikens betydelse för språklig medvetenhet. Han skriver att genom arbeta aktivt med rim och ramsor ökar man den språkliga kompetensen hos eleven samtidigt som förutsättningarna för en god läskunnighet ökar. Genom att låta all språkutveckling, alltså talspråk, musikspråk samt läs- och skrivspråk, ske parallellt så skapar man bättre förutsättningar för elever att utvecklas.

I boken *Musiken och rytmiken i praktiken* av Jessica Gottberg (2009) kan vi läsa om vikten av estetiska lärprocesser i den pedagogiska verksamheten. Att genom att låta de estetiska ämnena ta plats i all undervisning gynnar man elevernas utveckling. Eleverna får många olika delar och får knyta dessa samman till en helhet. Genom att gestalta kunskapen med hjälp av olika språk skapas en djupare förståelse, kunskapen fastnar.

Att låta rytmiken vara ett verktyg i läs- och skrivutvecklingen gör att man kan få använda flera sinnen såsom det taktila och rumsliga. Undervisningen blir då både lustfylld och meningsfull. Även i språkutvecklingen kan rytmiken vara till god hjälp. Att uppmärksamma talspråkets rytm och flöde genom att bland annat klappa stavelser hjälper eleverna till större förståelse. Att använda musik som ett verktyg för att konkret arbeta med språket kan ge eleverna ett större ordförråd. Eleverna utmanas och motiveras samtidigt som musiken ger möjligheter till variation i undervisningen (Gottberg 2009 s.11-61).

Knutsdotter Olofsson (2007) visar i sin bok att människan med hjälp av flera olika språk försöker att kategorisera och skapa ordning i sin tillvaro. Hon talar dels om det talade språket men även de flerdimensionella såsom bild, lek, musik och dans. Hon menar att vi använder alla dessa kombinerat med varandra. Genom leken strävar eleverna efter att kunna förstå världen (Knutsdotter Olofsson 2007 s. 76-81).

I boken *Lära barn skapa* av Rob Barnes (1994) står att elever utvecklas genom utmaning. Låter man eleverna lösa kreativa problem lägger man grunden för kreativa idéer. Alla uppfattar vi verkligheten annorlunda beroende på tidigare erfarenheter och förkunskaper. Genom konsten kan eleverna lära sig att skapa egna tolkningar. Bildskapande kan skapa förståelse för vad man ser och fungera som ett språkligt verktyg. Konsten kan hjälpa eleverna att bearbeta och vidareutveckla sin fantasi. Det är även ett hjälpmedel för jämförelse och visualisering (Barnes 1994 s. 17-19).

Lindqvist (1989) förespråkar temaarbete som undervisningsmetod. Genom att låta ämnen integreras med varandra och dessutom låta de skapande ämnena vara centrala lägger man som pedagog grunden för kunskapsutveckling hos eleverna. Rim, ramsor, drama och dans används med fördel som uttrycksmedel och utgör tillsammans med det talade språket ett meningsfullt och lustfyllt lärandeklimat. Med ett tema som "Saga" i centrum triggas man som lärare elevernas fantasi och kreativitet, man levandegör och skapar mening. Författaren menar att alla de estetiska uttryckssätten hör ihop och är alla en del av den enskilda individens sätt att åskådliggöra världen (Lindqvist 1989 s. 74-86).

Uddén (2001 s.237 - 250) skriver i sin avhandling *Musisk pedagogik med kunskapande barn* att de musiska kommunikationsmedlen behövs för att kunna bedriva en undervisning som eleverna kan relatera till. Att låta skapande verksamhet vara en naturlig del utav skolans pedagogik tillåter eleverna att växa i sig själva tillsammans. Eleverna stärks i sin självkänsla och blir trygga och säkra. Pedagogens uppdrag måste vara att göra kunskapen greppbar och förståelig för alla. Genom att kommunicera med eleverna på ett sätt som är naturligt och är elevnära.

I boken *Skolan och den radikala estetiken* av Lena Aulin-Gråhamn, Magnus Persson och Jan Tavenius (2004 s. 120) tar Tavenius upp hur viktigt det är med skapande verksamhet i skolan. Han menar att konsten bidrar till en enklare och lättfattligare undervisning. Den motarbetar skolans så annars självklara och abstrakta undervisning genom att konkretisera och utmana. Estetiken i klassrummet skulle innefatta alla och fantasi, känslor och kreativitet skulle få eleverna att tänka på ett annat sätt och utveckla kunskap på flera plan. Tavenius menar vidare

att med hjälp av de estetiska ämnena ger det kunskapen liv.

Aulin-Gråhamn (2004 s.37-63) talar om vikten av aktiva engagerade elever som får ta del av en meningsfull undervisning som möter eleverna där de är. Att ta in elevernas intressen och föra diskussioner på deras språk utefter deras förutsättningar skapar en undervisning som tillåter utveckling och som får med sig eleverna.

2.5.2 Språkutveckling

Björk & Liberg (2007 s. 10-15) menar att elever lättast tar till sig läs- och skrivkunskap i för dem meningsfulla sammanhang där deras förförståelse fyller en funktion. Vidare menar de att språkutvecklingen sker tillsammans med andra. De säger att lärarens roll är att ge barnen självtillit och stötta dem i deras utveckling. Man får då självständiga och kreativa individer. De menar på att låter man inte eleverna ta initiativet utvecklas de till tillbakadragna och osjälvständiga individer som ständigt är avhängda av att det ständigt är någon som leder dem framåt. Olika sammanhang kräver olika språk. Dessa språk lärs in genom upplevelser, att eleverna får erfara. Språket utvecklas genom att man använder det och det är lärarens skyldighet att erbjuda naturliga tillfällen för språkande. En viktig aspekt i undervisningen är att alla språk berikar varandra, genom att låta eleverna bearbeta språket på många olika sätt och med många olika verktyg blir förståelsen bättre och kunskapen befästs.

Vidare står att läsa (2007 s. 17-21) att språket aktivt används i skolans alla ämnen men på olika sätt. Beroende på syfte ändrar språket karaktär och kräver olika kunskaper av sin användare.

Författarna betonar även på (2007 s.95-97) att det är viktigt att undervisningen har fokus på eleverna och deras intressen. Att låta deras egenskaper och uttryckssätt lyftas fram och ses som en resurs i klassrummet. Läraren måste vara lyhörd och medveten om varje elev. Det krävs en insikt om att alla individer tar till sig kunskap på olika sätt med hjälp av olika verktyg. Som olika verktyg nämns bland andra bild, musik och drama.

Fast (2009) betonar betydelsen av begreppet *literacy* när hon skriver om elevers språkutveckling (2009 s.39-41). Hon menar att det inte enbart handlar om en teknisk färdighet när man talar om läskunnighet, utan att det omfattar en mängd olika delar såsom förståelse och kunskap. Dessutom nämns att kunna dra slutsatser, associera och koppla samman till tidigare erfarenheter som en del av begreppet. Fast hänvisar (2009 s.70-71) till Vygotskij när hon skriver om vikten av fantasi, kreativitet och lek i skolan. Genom dessa bearbetas och vidareutvecklas tankar och upplevelser och därigenom även språket. Att använda sig utav elevernas tankar och idéer ger en undervisning som är stimulerande och engagerande för eleven.

Fast (2009 s. 85-104) ger vidare förslag på vägar in i skriftspråket (2009 s. 85-104) som hon menar är av betydelse för språkutveckling. Genom berättande lyssnar och lär sig eleven omedvetet. Genom lyssnandet lärs hur språket låter och hur många olika uttryck som finns. Genom bilder i böcker kompletteras texten och en helhet kan skapas utav kombinationen. Vidare kan elever läsa utifrån enbart en bild då de själv får sätta ord på innehållet. Att skapa egna bilder kan vara ett sätt att tolka en text. Vidare kan man se på bildskapandet som ett sätt

att komplettera text. Med hjälp av bildskapande kan man undvika frustration hos elever som ”får slut på ord”. Bilderna kan ge texten ett flyt och tillsammans skapa en helhet. Även rörliga bilder såsom video och dataspel bör ha en plats i undervisningen då dessa är vanligt förekommande i elevernas vardag. Serier i olika former menar författaren bör få ta plats i skolan. Genom serier, färdiga som elevtillverkade kan man kommunicera på ett sätt som faller sig naturligt. Genom dataanvändande med internetsökning sätts elevernas språkkunskaper på prov. Även deras kritiska tänkande utvecklas i och med att de tvingas bedöma validiteten på informationen de hittar. Genom rim och ramsor får eleverna hörselintryck i hur språket låter och dess uppbyggnad, att smaka på orden på ett lekfullt och lättsamt sätt. Utifrån rimorden kan eleverna konstruera nya ord och uttryck, dikta egna verser som sedan kan tonsättas. Ordens rytm ger en kroppslig upplevelse. Eftersom musik är någonting eleverna har med sig sedan barnsben är detta ett verktyg som faller sig naturligt att använda.

Det handlar inte bara om att avkoda den tryckta texten utan man måste gå bortom den tryckta texten för att skapa mening och förståelse. Det innebär att symboler, ord och bilder får en mening i förhållande till det sammanhang som de finns i. De har ingen allmän, autonom mening (Gee 2003 s. 24 i Fast 2009 s. 114).

I boken *Det hänger på språket* av Louise Bjar (2006) skriver hon att språket speglar det liv vi lever. Vårt språk är vårt främsta redskap i kommunikationen och samspelet med andra. Hon belyser vikten av språket i skolan och att det med tiden blir mer och mer avskilt från vardagsspråket och innehåller då mer facktermer. Kraven på elevernas språkkunskaper höjs i takt med skolåren och det krävs en god språklig kompetens för att kunna tillgodogöra sig vad skolan har att erbjuda (Bjar 2006 s. 17-22).

Lärandet sker inte bara med hjälp av de verbala språken[...]de icke – verbala språken har en inte oansenlig betydelse vid lärande inom olika ämnesområden. En viktig del är att lära sig tolka eller skapa bilder och illustrationer på olika och nya sätt[...]bygget av kunskapen sker[...]genom att man bygger texter och textvärldar med hjälp av någon eller flera uttrycksformer i tal, skrift, bild, musik eller rörelse (Jewitt.m.fl. 2001 i Bjar 2006 s. 143).

Vidare skriver Bjar att skolans uppdrag är att lära eleverna att hantera språket, både i tal och i skrift och i olika sammanhang. Genom språket ska eleverna inte bara ta till sig kunskap utan även kunna leva sig in i andras situationer genom att ta deras perspektiv. De ska lära sig att framföra sina åsikter samtidigt som de ska lära sig att lyssna och respektera andras (Bjar 2006 s.17-22).

Lindö (2002) skriver om den ”kreativa aspekten” som innebär en syn på elevernas kunskapande med många olika dimensioner. Några av dessa är de estetiska och etiska. Vidare anses att utbildningen ska vara såväl nyskapande som omskapande (Lindö 2002 s. 64). Författaren menar vidare (2002 s. 90-137) att språket har en betydande roll för individens utveckling. Genom språket visar man vem man är, vad man kan och vad man vill. Vi lever i ett kommunikationssamhälle som kräver att man kan uttrycka sig för att finnas. Lindö presenterar i sin bok en sinnlig pedagogik i vilken elevernas naturliga språk är av stor betydelse. Hon menar att de estetiska läroprocesserna tillsammans med tal och skrift skapar en helhet. Genom att använda dessa verktyg stimuleras elevernas alla sinnen och kunskapen blir

betydelsefull. Att arbeta med den sinnliga pedagogiken skapas förståelse och samband. Undervisningen blir logisk för eleverna. Leken bör enligt Lindö få ta plats i skolan då den många gånger kan hjälpa eleverna till fördjupade kunskaper både om ett givet ämne och om den egna utvecklingen.

Genom att använda lek i undervisningen tillåter man eleverna uttrycka sig på ett för dem naturligt sätt. Datorns betydelse, skriver Lindö är för dagens elever stor, eftersom många lär sig att hantera de många program den nya tekniken kan erbjuda i redan tidig ålder. Det blir för dem ett lika naturligt verktyg i sin språkutveckling som papper och penna.

Lindö beskriver i sin bok två olika typer av tänkande, ett *konvergent*, som innebär att eleverna stilla och tysta ska ta till sig vad lärare och lärobok delger dem. Det finns inget utrymme för ifrågasättande. Det andra sättet kallas *divergent* där eleverna själva är aktiva medskapare av undervisningen. Elevernas tankar och idéer tas tillvara och det finns inget rätt eller fel.

Genom ett divergent tänkande ökar man elevernas självkänsla och skapar en trygghet. Enligt Lindö står språkutvecklingen nära självkänslan. *"När barn kunskapar på sina egna villkor flyter lek, arbete, fantasi och verklighet in i vartannat och skapar en helhetsupplevelse"* (Lindö 2002 s. 161). Vidare betonar Lindö att undervisning ur elevernas perspektiv leder till en lustfylld läroprocess som är meningsfull för eleverna. Hon skriver att elever skapar en mening genom språk och med språk menar hon alla olika uttrycksformer inte bara tal och skrift.

2.5.3 Från förskola till skola

Kärrby (2000) påtalar vikten av att skolan skall vara en fortsättning av förskola och att deras arbetssätt ska sammanflätas. Det handlar om att förskolan ska influeras av skolan men minst lika viktigt är att skolan ska influeras av förskolan. Att inte de verktyg och metoder som faller sig naturliga i förskoleverksamheten försvinner i skolans verksamhet. I skolan glömmar man ofta bort barns naturliga uttryckssätt som de är uppväxta med och som de hela tiden haft möjlighet att uttrycka sig med i förskolan. Barnkulturen med alla dessa olika språk och uttryck förminskas och förändras till skolkultur. Författaren vill påvisa att förskolans uppdrag är att förbereda barnen för fortsatt utveckling som senare skolan ska bygga vidare på och utveckla. Förskolan sätter barnets personliga utveckling i fokus undervisar i livskunskap medan skolans fokus är ämneskunskap, ett vad lärande som sällan svarar på varför och hur. Kärrby skriver vidare att det krävs en integration för elevernas skull. Det krävs en undervisning som är influerad av såväl förskolans som skolans pedagogik för att gå eleverna till mötes. För att undvika den förvirring som lätt kan uppkomma när barnet ska bli elev, när barnkulturen möter skolkulturen och allt det välkända ställs på ända krävs ett samarbete (Kärrby 2000 s. 21-51).

Lindö (2002) menar att förskolepedagogiken ofta handlar om att låta barnen stå i centrum, verksamheten präglas av olika uttrycksformer och barnen stöttas i sitt utforskande av. Barnens lek ses som en viktig del i verksamheten som dessutom ses som tillåtande. Barnen får ta plats, de får höras och synas. I skolan däremot är det betydligt vanligare med ett "rätt- eller- fel-tänk", i vilket eleverna görs medvetna om vad som förväntas av dem. De estetiska uttrycken får en betydligt mindre del utan den största delen av undervisningen sker med få verktyg.

Författaren påpekar vidare i sin jämförelse att barnens språk får utrymme att utvecklas i förskolan medan de i skolan tycks vara viktigare med lugna, tysta och fogliga elever. I skolan bedöms eleverna på ett helt annat sätt än vad de gör i förskolan. Skolans elever bedöms utifrån deras prestationer och slutprodukter, mindre fokus läggs på vägen dit. Lindö menar att om eleverna skulle göras mer delaktiga i sin utbildning skulle den tillåta fler att lyckas (Lindö 2002 s. 123-130).

Björkvold (2005 s. 117-118) skriver om de stora kontrasterna mellan barnkultur och skolkultur. Han menar att motsvarigheten till barnkulturens lekande människa är skolans lydiga och barnens existentiella blir skolans formella. Vidare menar han att barnen tillägnar sig kunskap medan eleverna blir undervisade. Författaren har även (1998 s.118) utformat vad han kallar tio budord för lärare där han betonar att barnkulturen bör få ta plats i skolans värld. (Se bilagor).

3. Resultatredovisning

Vi har valt att samla in vårt empiriska material med hjälp av att intervjua aktiva pedagoger i f-6 om deras syn på sin undervisning, och enkätstudier med elever i klass 3-6. Vi genomförde våra intervjuer och enkäter på en skola i norra Bohuslän, en mindre skola med tre klasser, en förskoleklass, en 1-3 och en 4-6. På skolan arbetar fem pedagoger. Skolan ligger i ett naturnära område med havet runt hörnet. Skolan har en marinbiologisk profil vilket innebär ett samarbete med ett marinbiologiskt forskningscentrum och en betydande del av undervisningen sker utomhus. Vi valde att intervjua de fem pedagogerna, varav två undervisar i klass 4-6, två i klass 1-3 och en i förskoleklass. Pedagog 1 är kvinna och förskollärare. Hon har en tvåårig förskolläraryr utbildning och har arbetat i 25 år. Hon ansvarar för förskoleklassen och håller även i musikundervisningen för årskurs 1-3.

Pedagog 2 är även hon kvinna och utbildad förskollärare med vidareutbildning till lärare för tidiga åldrar. Hon har arbetat som förskollärare i drygt 12 år men ansvarar nu för lågstadiet sedan drygt sju år. Pedagog 3 har arbetat sedan 1977, hon är utbildad lärare i lågstadiet. Hon började som stödlärare och fortsatte sedan som lågstadielärare. Pedagog 4 är utbildad 1-7 lärare. Hon tog sin examen 1997 då som 1-7 lärare i svenska, SO och bild. Hon är även behörig lärare i SO årskurs 4-9. Hon arbetar nu på mellanstadiet tillsammans med pedagog 5. Pedagog 5 är man och undervisar på mellanstadiet. Han har arbetat i 31 år då han började som stödlärare där han sedan fortsatte till vår valda skola där han snart undervisat i 30 år. Han undervisar på mellanstadiet i ämnena matematik, svenska, SO, NO, engelska och idrott. Mellanstadiet får sin utbildning i musik och slöjd på en centralt belägen skola en eftermiddag i veckan.

3.1 Intervjuer

3.1.1 Pedagog 1

Vår första intervju gjorde vi med pedagog 1 som är förskollärare och arbetar i förskoleklassen. Vi började intervjun med att fråga om hennes utbildning och om eventuella fortbildningar i de skapande ämnena. Hon har förutom förskolläraryr utbildning gått två fortbildningar, en i musik och en som behandlade sagan och hur man kan dramatisera den. Dessa valde hon utifrån sitt eget intresse. Eftersom tillfällen för fortbildning är sällsynta så påpekade hon att hon hela tiden försöker ta del av nytt material.

Undervisningsmetod

När vi bad henne att beskriva sin undervisning så var det viktigt för henne att betona att undervisningen skulle vara lekfull och rolig. Hon anser att förskoleklass innebär en förlängning av förskolan, att den inte ska vara som skolan. Eleverna möter lite mera krav än i förskolan men hon vill inte att förskolepedagogiken helt ska tas över av skolpedagogiken. Hon hade hellre sett att skolan skulle ta efter förskolan än tvärtom. Hon tycker inte att det är bra om det blir för mycket skola. Hon säger att barn i förskoleklass inte är gjorda för att sitta still, de har mycket spring i benen. Hon säger även att det inte är så stor skillnad på sex eller

sju åringar, att de har samma behov av praktiskt arbete. *”Sexåringar är inte gjorda för att sitta på en stol, då ramlar de av den”* (Pedagog 1 20101123). Hon vill i sin undervisning ta tillvara på elevernas energi, se det som en tillgång och inte som ett hinder. Hon menar att genom en pedagogik som stimulerar hela kroppen möter man dessa barn utifrån deras förutsättningar. Hon arbetar mycket praktiskt i sin undervisning, hon använder *”hela allt i hopet* (Pedagog 1 20101123). Hon säger vidare att *”allt det man gör med händer och fötter och hela kroppen fastnar i knoppen”*. Hennes arbetsdagar är inte uppdelade i ämnen utan i olika aktiviteter där många olika ämnen bearbetas samtidigt. Även fast hon arbetar mycket ämnesintegrerat så belyser hon ändå de olika ämnena för barnens skull, då det gör att de får känna sig stora. Det är viktigt för dem att få säga att *”idag har vi räknat matte”*. Hon använder sig utav lite läroböcker i sin undervisning mest därför att barnen tycker att det är kul med egna böcker. Hon tycker även att det är ett bra sätt att kunna utvärdera barnens kunskaper, att få syn på vad eleverna har lärt sig och vad de behöver arbeta vidare med. Hon berättar om sin matematikundervisning som de till största delen arbetar praktiskt med. Som exempel berättade hon om när de arbetar med delar och helheter så arbetar de i gymnastiksalen och utomhus och använder naturen och barnen själva som redskap. Hon konkretiserar matematiken och gör den begriplig. Hon vill synliggöra vardagsmatematiken. Bland annat visa geometriska former utomhus som de sedan återskapar tillsammans i klassrummet. I sin svenskundervisning använder hon sig mycket utav musiken, hon ger exempel på hur de klappar stavelser med trummor samtidigt som de går och ser hur långt de kommer. De bygger bokstäver med hjälp av klossar, de bygger även bokstäver med hjälp av elevernas egna kroppar. Hon vill även att frågeställningarna ska komma från eleverna, att undervisningen ska bygga på elevernas intressen och besvara deras frågor.

Vad kan de estetiska lärprocesserna bidra med?

En undervisning utan estetiska lärprocesser skulle inte fungera, eleverna skulle inte få med sig någonting. Hon betonar åter igen att eleverna har mycket rörelse i kroppen och inte kan sitta still. En praktisk undervisning är nödvändig. Hon vill ge sina elever en stadig grund att stå på, ge dem en förståelse och konkretisera den abstrakta kunskapen.

3.1.2 Pedagog 2

Vår nästa intervju var med pedagog 2 som undervisar i klass 1-3. Hon har genom sin utbildning fått en termin med skapande verksamhet, vilket innebär musik och rörelse, bild och form och teater.

Undervisningsmetod

Hon berättar att hon använder mycket ifrån förskollärarytbildningen i sin undervisning. Plockar de delar av olika verksamheter som hon tycker är bra. Hon vill låta sina elever arbeta på många olika sätt. Som exempel pratar hon om bokstavsinlärning där hon tar hjälp utav bild och form, hon använder även sång och musik för att visa kunskapen på många olika sätt. I matematiken använder hon sig en hel del utav mattesagor, rita till det man läser. Hon menar att det blir många olika ämnen på samma gång, de berikar varandra. Hon belyser vikten av att

visa på flera olika sätt eftersom de elever som har det svårare ofta behöver få uppgifterna konkretiserade. Hon använder många olika verktyg i sin undervisning. Läroböcker får en del, en del plockar hon ihop själv och skapar av detta, i kombination med praktiskt arbete, en lärsituation som passar de olika eleverna. Hon använder läroböcker som utgångspunkt i både svenska och matematik. ”*Jag använder inte läroböcker slaviskt*”(Pedagog 2 20101123). Eftersom hon undervisar i tre klasser samtidigt krävs det böcker vid olika tillfällen för att alla ska kunna hållas sysselsatta. Vidare använder hon läroböckerna vid utvärderingar av vad eleverna har fått med sig och vad de behöver arbeta mera med. Hon lägger vikt vid dialogen mellan pedagog och elev om hans eller hennes utveckling, de kommer gemensamt fram till vad de behöver arbeta mera med och vad som fungerar bra.

Vad kan de estetiska lärprocesserna bidra med?

Pedagogen anser att det är viktigt att vara medveten om att alla elever lär på olika sätt, att vissa har lättare att ta till sig kunskap genom bilder andra genom sång och musik. Genom att ge eleverna fler infallsvinklar ger man fler möjlighet att ta till sig kunskapen. Hon hävdar att en undervisning utan skapande verksamhet skulle resultera i att färre elever skulle nå målen.

3.1.3 Pedagog 3

Vidare intervjuade vi pedagog 3 som är lågstadielärare. Hennes utbildning till lågstadielärare innefattade enbart bild som skapande verksamhet, även fast det efterfrågades mycket annat. Efter utbildningen har det förekommit en dag med fortbildning i estetiska lärprocesser.

Undervisningsmetod

Hon betonar vikten av att låta eleverna lära sig läsa, skriva och räkna med hjälp utav alla olika sinnen. Genom att skapa flera olika associationer och stimulera hela kroppen fördjupar man kunskapen. Hon använder sig utav mycket praktiskt arbete i sin profession men även läroböcker. Böckerna har hon mest för elevernas skull då de tycker att det är roligt med egna böcker. Hon menar att böckerna utgör en viktig del för eleverna då de får känna sig stora. Pedagogen understryker flera gånger under intervjun betydelsen av skapande verksamhet för att bearbeta kunskaper på olika sätt. Hon anser att genom att förklara en sak på flera olika sätt ökar man möjligheterna till förståelse hos eleverna. Hon tycker att det är viktigt att skapa flera olika associationer hos eleverna och vikten av att använda hela kroppen. Hon ger bokstavsinlärning som exempel där de både skapar bokstaven i olika material, de smakar på ljuden, tar reda på hur de känns i munnen, använder ramsor och rytmer och använder dialogen som ett verktyg.

Vad kan de estetiska lärprocesserna bidra med?

Hon tycker det är viktigt att möta eleverna där de är i sin utveckling för att ge dem möjlighet att komma vidare. En undervisning utan praktiskt arbete menar hon skulle bli fattig, kunskapen skulle inte få någon konkret betydelse.

3.1.4 Pedagog 4

Vår fjärde intervju var med en av skolans två mellanstadielärare, pedagog 4. Hon har arbetat som mellanstadielärare sedan 1997. Hennes lärarutbildning innefattade bild, därefter har hon fortbildat sig. Hon har läst en keramikurs, en estetisk utbildning samt en sommarkurs i akvarell. Hon säger att det tyvärr är svårt att få möjlighet att få utbildning i de skapande ämnena. Hon undervisar nu främst i mellanstadiet i ämnena SO, svenska, engelska och bild men undervisar även på lågstadiet några timmar i veckan.

Undervisningsmetod

Just nu håller hon på med ett projekt med klass ett och sex där de gör en bok tillsammans. Hon betonar processen, först presenteras eleverna för olika typer av litteratur, sedan får de läsa enskilt och tillsammans sedan får de skriva egna berättelser och till sist redovisa för varandra med hjälp av både bild, text och tal. När hon berättar om sin svenskundervisning poängterar hon att alla delar är lika viktiga för att nå målen. Det handlar om att ge eleverna nycklar till hur de ska göra. Hon vill skapa ett intresse och en lust att lära hos sina elever. Hon använder sig utav många olika metoder i sin undervisning, de arbetar ofta tematiskt och ämnesintegrerat. Pedagogen menar vidare att det är viktigt att levandegöra kunskapen, att ge eleverna fler referenspunkter. Hon berättar om hur hon med ett samarbete med förskoleklassen haft ”uteskola”, då alla skolämnena genomfördes utomhus med naturen som verktyg. Hon berättar vidare om engelskundervisningen då de arbetar mycket med musik och ramsor. De arbetar även med engelska lekar för att träna språket.

Vad kan de estetiska lärprocesserna bidra med?

Hon tycker att det finns många fördelar med att arbeta såväl tematiskt som ämnesintegrerat, den enda nackdelen är att tar mycket tid. Kraven på eleverna menar hon höjs hela tiden, och det är pedagogernas uppdrag att se till att de nås. Pedagogen anser att det är viktigt att eleverna får ta del av olika arbetssätt för att få lära sig olika tekniker. Vidare vill hon sätta eleven i fokus och försöker att anpassa sitt arbetssätt utifrån den enskilde individens behov. Hon vill sätta elevernas idéer och intressen i fokus och arbeta utifrån dem. Hennes målsättning är att få eleverna att inse att det finns så mycket kul att lära sig, och hon menar att utan de estetiska lärprocesserna skulle det bli mycket svårare.

3.1.5 Pedagog 5

Vår sista intervju genomförde vi tillsammans med pedagog 5. Han har arbetat i skolan sen 1979. Han började som resurslärare men sedan i början på 80-talet har han varit klasslärare. Han undervisar nu på mellanstadiet i svenska, matematik, engelska, SO, NO och idrott. Han undervisar även klass tre i idrott. Han är i grunden lågstadielärare, utbildad i både bild, musik och även idrott. Efter hans lärarexamen så har han inte fått någon möjlighet till vidareutbildning i de skapande ämnena.

Undervisningsmetod

När han beskriver sin undervisning understryker han vikten av att alla får jobba på den nivån där de befinner sig. Att undervisningen anpassas utifrån individen. Vidare berättar han att de använder sig utav olika konstellationer, de arbetar i olika grupper, enskilt och parvis.

Eftersom undervisningen sker i en klass 4-6 så arbetar de ofta med samma sak men på olika nivåer och med olika svårighetsgrad. *”Är de tretton stycken ungar[...]så befinner de sig på tretton olika ställen”*(Pedagog 5 20101123).

Han berättar vidare om vilka olika verktyg han använder sig utav i sin undervisning. Han tycker att det är nödvändigt att använda sig av läroböcker i matematikundervisningen, att de där får stor plats. I de övriga ämnena får böckerna betydligt mindre plats, han betonar särskilt NO och SO som ämnen där de använder sig av betydligt fler verktyg för att skapa förståelse hos eleverna. Genom att använda sig av egen forskning, experiment, redovisningar och egna arbeten ger man eleverna flera olika infallsvinklar. Han betonar även betydelsen av berättande som ett viktigt verktyg. Eleverna, menar han, tar lättare till sig en berättad historia än en faktatext. Undervisningen bygger till viss del på elevernas egna intressen. De får välja ”forskningsområde” inom givna temaområden. Han menar att de arbetar ämnesintegrerat, men inte i samma utsträckning som på lågstadiet.

Vad kan de estetiska lärprocesserna bidra med?

Om de estetiska lärprocesserna anser han att de är viktiga i verksamheten. Han anser att de bidrar som mest i de yngre barnens undervisning men även äldre elever har behov av att få saker förklarade och bearbetade på flera sätt. En undervisning utan inslag av skapande menar han skulle få gymnasieprägel. Eleverna på mellanstadiet som fortfarande växer och utvecklas behöver få bearbeta kunskapen på olika sätt och inte behöva bli vuxna i förtid. Han tycker det är nödvändigt att skapa ett intresse att lära sig hos eleverna och menar att det är omöjligt om man inte har en varierad undervisning.

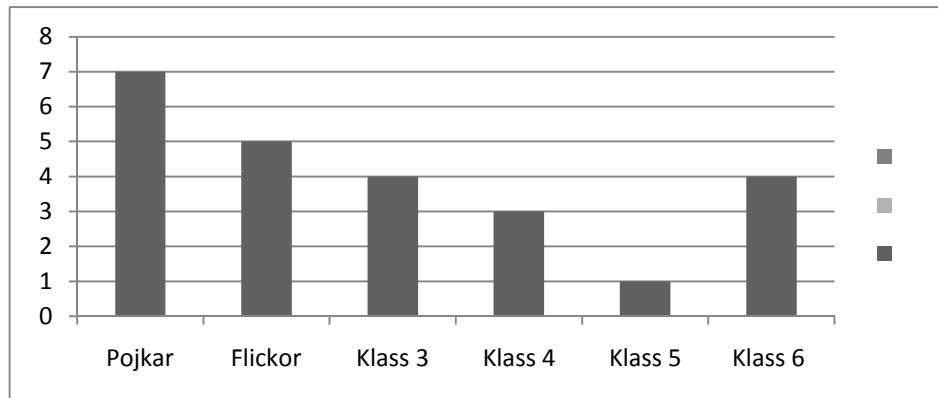
3.1.6 Sammanfattning av intervjuer

Våra intervjuer visar att alla våra tillfrågade pedagoger tycker att det är viktigt att möta eleverna där de befinner sig och att det är viktigt att ge dem flera olika referenspunkter. Alla tycker att det är viktigt att ge eleverna många olika verktyg för lärande. Vidare visar svaren att den sinnliga pedagogiken används i högre grad i förskoleklassen och på lågstadiet än vad den gör på mellanstadiet. Den största skillnaden i pedagogernas undervisningsmetod är att de som arbetar med de yngre åldrarna arbetar mer med att konkretisera kunskapen för eleverna än vad pedagogerna för de äldre åldrarna gör. Skolböcker används i de yngre årskurserna mest som utvärderingsmaterial, medan de i mellanstadiet fyller en större funktion. De fem pedagogerna framhåller alla att det är viktigt att vara medveten om elevernas olikheter, att alla lär på olika sätt. Att sätta eleverna i fokus är något som de alla poängterar. Våra tillfrågade pedagoger tycker alla att det praktiska arbetet berikar undervisningen. De fem är även överrens om att det största hindret för att använda sig av mer skapande verksamhet i sin undervisning är tidsbrist.

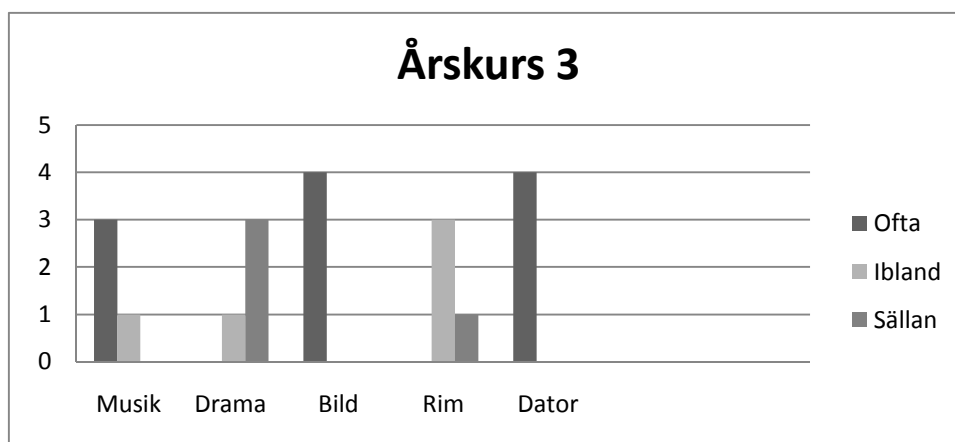

3.2 Enkäter

Vi gjorde en enkätundersökning med klass 3-6. Frågorna berörde deras tankar om skolundervisningen, vad de tyckte om och inte tyckte om. Vidare handlade de om när de själva tycker att de lär sig och de estetiska ämnenas utrymme.

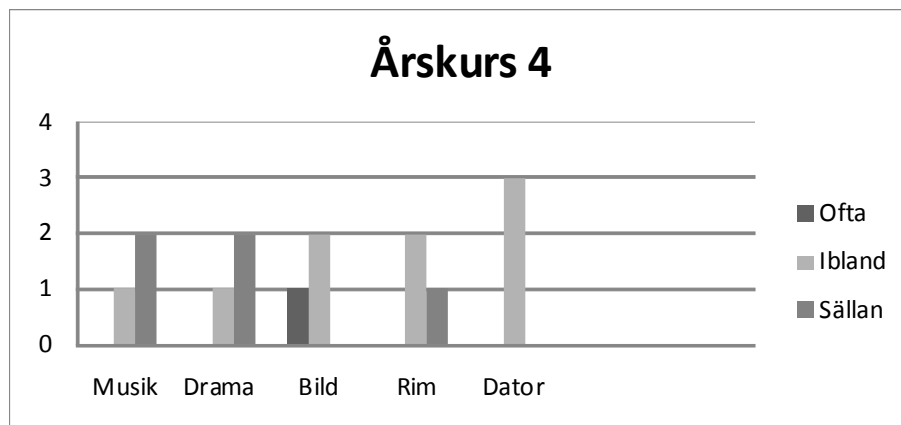
Enkäterna i årskurs tre besvarades utav fyra killar, varav tre tycker bäst om gymnastiken för att de är sportintresserade och en har svenska som favoritämne för att det är kul. De som gillar gymnastik bäst tycker minst om svenska med motivering att det är tråkigt. Den fjärde killen tycker minst om matematik för att det är svårt. På frågan om när de lär sig mest svarade två av dem att de lär sig bäst när de jobbar tillsammans med någon och två lär sig mest när det är tyst i klassrummet. Vi undrade även om de förstår uppgifter lättast tillsammans med någon eller ensam. Tre utav killarna lär sig bäst tillsammans med någon och den fjärde lär sig bäst ensam.

Enkätsvaren visar att musik och sång förekommer ofta på lektionerna och det gör även bilden. Drama förekommer sällan, men rim och ramsor används ibland. Datorn är ett vanligt förekommande inslag i undervisningen. Tre av de fyra killarna skulle vilja att lektionerna var tystare och en vill att matematiken och svenskan skulle vara roligare.

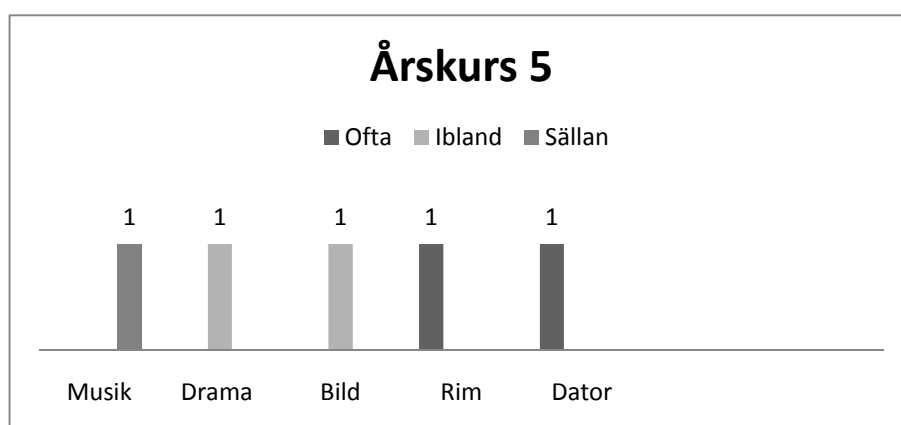
Våra tre fjärdeklassare är flickor varav en har musik som favoritämne då hon tycker om att spela och sjunga, en har idrott som favorit för att det är kul och man får göra roliga saker och den tredje engelska för att det är roligt att prata och att jobba med det. Alla tre eleverna

tycker att SO/NO är det ämne de tycker minst om därför att det inte är ”så himla roligt att jobba med det”(Elev 20101123) och vidare ”det blir lite tråkigt i längden”. Även engelska nämns som ett tråkigt ämne. Alla tre tycker att de lär sig mest i matematiken, två av dem förstår uppgifter bäst tillsammans medan den tredje tycker att det är lättast att förstå ensam.

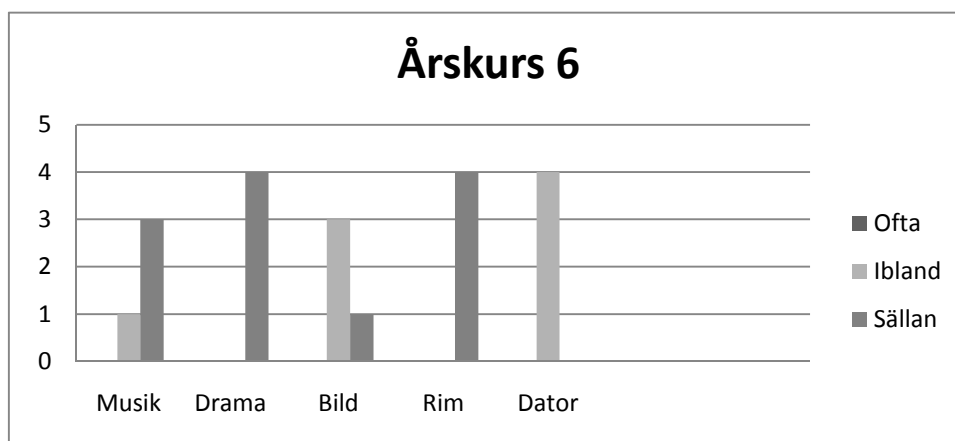
Musik och sång är inte vanligt förekommande på lektionerna, inte heller drama och teater. Däremot använder de bildämnet oftare och så även datorn. Rim och ramsor förekommer ibland. På frågan om hur lektionerna skulle vara utformade för att de skulle lära sig bäst svarade en att hon skulle vilja att det skulle vara lite olika varje dag, en annan tyckte att de skulle få testa att vara lärare för 1-3:an och den tredje skulle vilja att de skulle ha andra läxor och få använda datorn mer. Hon vill även ha mer marinbiologi och mer SO/NO.

Skolans femteklassare är kille och har matematik som favoritämne med motiveringen att han är ganska snabb på det. Han tycker minst om svenska för han kan inte koncentrera sig. Han tycker att han lär sig bäst när det är tyst men förstår uppgifter både lättast tillsammans med någon och ensam.

Han säger att musik och sång sällan förekommer på lektionerna men att drama och bild förekommer ibland och både rim och dator förekommer ofta. Han skulle vilja ha med sig sin mp3 spelare på lektionerna för att kunna lära sig på bästa sätt.

Skolans sjätteklass består av fyra elever. En pojke har NO och engelska som favoritämne, NO för att det är kul med experiment och engelska för att han kan det. Den andra killen tycker att idrotten är bäst för att man får röra på sig. En utav flickorna tycker att bilden är bäst för att det är roligt och den andra flickan tycker bäst om matematik och idrott för att det är roligt. Båda flickorna tycker att historian är det ämne de tycker minst om. ”Det är sjukt tråkigt. Varför skall jag behöva veta vad de gjorde för tusen år sedan. Jag kan inte ändra på det”(Elev 20101123). En av dem tycker även att svenska är tråkigt. Båda killarna tycker minst om matematiken en för att det är svårt och en för att det är problemlösning. En av de två tycker inte heller om svenska för att man skriver mycket. Den ena kille tycker att han lär sig mest när det går bra, lätt och fort. Den andre tycker att han lär sig mest på SO och NO. Den ena tjejen menar att hon lär sig mest när det är roligt och man kan fokusera. Den andra sitter hellre ensam så att det är tyst. En av de fyra tycker att man lättare förstår uppgifter tillsammans med någon, två menar att det inte spelar någon roll och en förstår uppgifter lättast ensam.

Musik och sång används sällan på lektionerna så även drama och teater. Bild och dator är vanligt förekommande men eleverna får sällan använda sig utav rim och ramsor. Tre av de fyra skulle vilja ha mer arbetsro, en vill ha mera lekar och en skulle vilja att man får jobba med de man vill och får lära sig på ett kul sätt.

3.2.1 Sammanfattning av enkäter

Enkäterna vi genomförde med eleverna visar att elevernas favoritämnen är de som de tycker är roliga. Mest uppskattat är idrott och matematik. Ämnena de inte tyckte om beskrevs som svåra och tråkiga. Svenska och SO var de två ämnena som flest tyckte minst om. De flesta utav eleverna tycker att det är lättast att förstå uppgifter tillsammans med någon. Det är även många utav dem som uppskattar arbetsro. Enkäterna visar vidare på att musik, bild och dator används ofta i undervisningen. Medan drama och rim och ramsor inte är lika vanligt förekommande. Största delen av eleverna menar att en stor variation på lektionerna skulle få dem att lära sig på bästa sätt. Elevernas svar visar att de skapande ämnena används mer frekvent i klass tre än i de övriga årskurserna. Bild och dator visades vara de verktyg som används genomgående i alla årskurserna.

4. Analys

Vårt syfte med detta arbete har varit att ta reda på vilka spår av skapande verksamhet vi kan hitta på en liten f-6 skola i Norra Bohuslän och vilken betydelse det kan få för barns lärande. Vilka fördelar finns med att låta barn få uttrycka sig med hjälp av olika estetiska språk? Våra övriga frågeställningar, hur man som pedagog kan integrera de estetiska ämnena i undervisningen och vilka för- och nackdelar det finns med ett flerspråkigt klassrum, har vi sökt svar på med hjälp av tidigare forskning, intervjuer och enkäter. Vi har även tagit del av en stor mängd litteratur skriven av flera olika upphovsmän. Gemensamt för såväl tidigare forskning som litteratur och våra empiriska studier är att de alla visar på att den skapande verksamheten bidrar till både elevernas språkutveckling samt deras lärande i stort på ett positivt sätt. Den hjälper eleverna till en djupare förståelse och erbjuder lustfyllda lärandesituationer som ser olika ut beroende på elevernas olika förutsättningar. Både litteratur och intervjuer visar att språkutveckling sker hela tiden och är inte begränsat till svensklektionerna. Språket växer ju mer det används och genom att integrera de estetiska lärprocesserna i undervisningen ges fler tillfällen att uttrycka sig. Genom språket ges eleverna möjlighet att utvecklas på alla plan. Litteraturen visar att man som pedagog med hjälp av de estetiska lärprocesserna kan nå fler elever och på så sätt ge fler möjlighet till att nå målen i skolan. Att som pedagog använda det vidgade textbegreppet som ett verktyg innebär att man låter alla olika språk få utrymme i klassrummet. Undervisningen blir inte begränsad till tal och skrift utan alla sinnen stimuleras. Med hjälp av musik, bild, drama, teater, rytmik, dans och dator levandegör man kunskapen och befäster den i eleverna. Vi har funnit många fördelar med att låta elever få uttrycka sig med hjälp av flera olika språk.

Björkvold framhäver vikten av ett flerspråkigt klassrum. Han skriver om kulturkrocken mellan barnkultur och skolkultur vilket betyder att när eleverna kommer till skolan förväntas de lära sig på ett för dem onaturligt sätt. Björkvold skriver att barn utvecklas och tar till sig kunskap med hjälp av alla sina olika sinnen och genom olika upplevelser. Han menar att för att ett naturligt lärande skall ske måste det vara kopplat till barnens egen verklighet och kommunicerat på ett språk som barnen förstår. Vidare menar han att skolan ska stärka elevernas identitet men han hävdar att det är svårt utan en individanpassad undervisning baserad på estetiska lärprocesser (Björkvold 2005 s. 115-122). Något som även bekräftas i Uddéns avhandling (2001) där det står att läsa att man som pedagog genom användning av de skapande ämnena kan stärka elevernas självkänsla och identitet. Genom våra intervjustudier kan vi konstatera att både i förskoleklass och i lågstadiet delas Björkvolds och Uddéns tankar med de verksamma pedagogerna. Eleverna får uttrycka sig på flera olika sätt och pedagogerna utgår ifrån eleverna själva. Uddholm betonar vikten av att stimulera alla kroppens sinnen. Även han menar att kunskap bygger på erfarenheter. Han säger att genom att använda sig utav de skapande ämnena i undervisningen stärker man elevernas självkänsla och ger dem en djupare förståelse. Genom att använda sång och musik stärker man talförmågan. Motoriken kan förbättras med hjälp av spel och sång, drama ökar elevernas självmedvetenhet (Uddholm 1994 s. 28-40). Våra intervjustudier visar att pedagog 1,2 och 3 använder sig flitigt utav dessa element i sin undervisning. De hävdar alla tre att musik och drama hjälper eleverna att

utvecklas på alla plan och berikar den pedagogiska verksamheten. Drama hjälper även till att konkretisera för eleverna, göra det förståeligt.

Om lekens betydelse för språkutveckling skriver Jederlund (2007 s. 89) att eleverna på ett naturligt och lekfullt sätt får utnyttja hela sitt ordförråd. Han skriver vidare att man ökar den språkliga kompetensen genom att använda sig utav rim och ramsor. Jederlund menar att utan förståelse saknar språket liv. Vi har genomgående under arbetets gång funnit stöd för att elevernas förståelse måste sättas främst. Utan förståelse blir eleverna uttråkade, omotiverade och ingen utvecklande lärsituation skapas. Pedagogerna poängterar gång på gång att undervisningen de utformar hela tiden sätter elevernas intressen och behov främst. Genom ett sådant arbetssätt, menar de, skapas motivation och fler möjligheter till förståelse. Detta styrks även av Aulin-Gråhamn (2004 s. 37-63) som skriver att genom att utgå från elevernas intressen skapas en för dem meningsfull undervisning.

Även Gottberg (2009) visar på fördelarna med ett flerspråkigt klassrum. Hon menar att genom att arbeta med musik och rytmik uppmärksammar man språkets rytm och flöde. Vidare skriver hon att eleverna får ett större ordförråd och en djupare förståelse om de tillåts arbeta med flera sinnen (Gottberg 2009 s. 11-61). Pedagog 1 konkretiserar teorierna om att musik och rytmik förstärker förståelsen. Hon arbetar mycket praktiskt med sina elever och konstaterar att det man upplever med kroppen befästs i kunskapsbanken. Hon berättar om hur hon uppmärksammar sina elever på språkets uppbyggnad och läten genom att konkretisera dem med hela kroppen. De klappar, stampar, smakar på stavelser och ord, hoppar sina namn och lär sig på ett lekfullt sätt. Hennes undervisningsmetod får stöd av Lindqvist (1989 s. 74-86) som skriver att genom användning av alternativa uttrycksmedel skapas ett lustfyllt lärande. Metoden styrks även av Thavenius (2004 s. 120) som skriver att genom konkretisering skapar man som pedagog möjligheter för kunskapsutveckling på flera plan hos eleverna.

Knutsdotter Olofsson (2007 s. 76-81) visar i sin bok att elever med hjälp av olika språk får lättare att kategorisera och få ordning på alla intryck. Det skapas möjligheter till större förståelse hos eleverna om man som pedagog inte begränsar sin undervisning till ett språk. Genom leken får eleverna möjlighet att bearbeta upplevelser och intryck på sina egna villkor. Barnes (1994 s. 17-19) understryker bildämnets betydelse för elevers förståelse. Genom bilden tillåts eleverna göra egna tolkningar och bearbetningar och författaren framhåller bilden som ett språkligt verktyg.

Med hjälp av dessa författare och genomförda intervjuer har vi presenterats för alla de fördelar som finns med en sinnesöverskridande pedagogik. Vi ser att man som pedagog kan öka möjligheterna för fler elever att nå förståelse och lust att lära genom att arbeta ämnesintegrerat. Pedagogerna har genom intervjuerna gett oss insyn i deras arbete och visar tydliga exempel på hur de integrerar skolans ämnen för att på bästa sätt gynna eleverna. Pedagog 1, 2 och 3 arbetar mycket med hela kroppen. De låter eleverna ta till sig kunskap med hjälp av flera verktyg och metoder. De sjunger, spelar och rör sig för att stärka både språket som övrig utveckling. De använder bilder för att komplettera texter och tvärtom, eleverna får skapa egna texter och bilder som de sedan får berätta om för varandra. De

klappar och dansar för att synliggöra språkets flöde och uppbyggnad. Lek, drama och teater används i klassrummet för att låta eleverna bearbeta intryck och samtidigt träna uttryck. De tre använder sig utav närmiljön och elevernas vardag när de utformar sin undervisning. De låter kunskapen bli konkret och skapar på det sättet en meningsfullhet för eleverna. Alla de tre pedagogerna som undervisar de yngre åldrarna strävar efter att ge kunskapen liv. När vi analyserar intervjuerna med pedagogerna i mellanstadiet kan vi konstatera att de skapande ämnena och alternativa uttrycken får mindre plats. De båda pedagogerna berättar att de arbetar tematiskt men att läroböcker här får en större betydelse än på lågstadiet. Musik och drama är sällan förekommande som undervisningsverktyg, inte heller leken används så ofta. De estetiska lärprocesser som aktivt integreras i undervisningen är bild, berättande och dator. Pedagogerna använder även närmiljön i sin undervisning och för att konkretisera NO-ämnena används ofta experiment som metod. De båda mellanstadielärarna är överrens om att de estetiska lärprocesserna berikar undervisningen men eftersom kraven på eleverna blir allt högre och tid är något som alltid saknas är detta någonting som inte prioriteras i den utsträckning det borde menar våra pedagoger. Nackdelarna med att arbeta ämnesintegrerat är, som vi tagit del utav, främst tidsbrist. Alla pedagogerna är överrens om att användandet av de estetiska lärprocesserna är tidskrävande. Pedagogerna i förskoleklassen och lågstadiet använder sig genomgående utav en sinnlig pedagogik och har det som ett naturligt förhållningssätt, tidsbristen är då inte lika tydlig som den är i de högre årskurserna. Pedagogerna för de lägre åldrarna är vana vid att behandla flera ämnen samtidigt medans mellanstadielärarna hela tiden blir påmind om kraven på elevernas ämneskunskaper genom kursmål och omdömesskrivande. Av intervjuerna framkommer även att det är lättare att utvärdera elevernas kunskaper med hjälp av läroböcker vilket även det kan ses som en anledning till varför läroböckerna har en större betydelse på mellanstadiet. Vi kan inte utifrån någon tidigare forskning hitta några nackdelar för eleverna med att arbeta med de estetiska lärprocesserna. Inte heller våra respondenter kan framhålla någon negativ aspekt förutom tidsbristen. När vi reflekterar över våra respondents svar vad gäller tidsbristen ser vi att detta främst gäller de högre årskurserna. Vid jämförande av låg- och mellanstadiet finner vi att kraven på enskilda ämneskunskaper är högre på mellanstadiet men alla fem pedagoger framhåller vikten av att möta eleverna där de befinner sig. Våra studier visar att genom att bearbeta kunskaper på flera olika sätt skapas en större möjlighet till förståelse.

Att det finns stora skillnader mellan den pedagogiska verksamheten i förskoleklass och mellanstadiet råder inget tvivel om. Både intervjuerna och vår tidigare forskning visar på detta. Lindö (2002 s. 123-130) skriver om skillnaderna i förhållningssätt. Hon menar att i de äldre åldrarna är det oftare slutprodukten och resultatet som räknas medan vägen dit glöms bort. I de yngre åldrarna menar hon att processen sätts i fokus. Att vägen dit är vad som är viktigast. Skillnaderna uppmärksammas även av Kärrby (2000 s. 21-51) som använder uttrycket "kulturkrock" när hon beskriver mötet mellan förskolepedagogik och skolpedagogik. Hon menar att skillnaderna är stora och ser ett behov av förändring. Författaren anser att förskolans pedagogik och förhållningssätt skulle fortsätta även under skolåren. Genom att integrera förskolepedagogiken i skolpedagogiken skulle man kunna

undvika "kulturkrocken". Övergången till skolan skulle då inte behöva innebära en så stor förändring, utan eleverna skulle kunna fortsätta utvecklas utan avbrott. Att låta eleverna behålla samma uttrycksmöjligheter skulle även det kunna gynna en harmonisk utveckling. Pedagog 5 framhåller betydelsen av att låta barn vara barn. Att inte undervisningen blir som på högstadiet eller på gymnasiet.

Björkvold (2005 s. 117-118) visar även han på tydliga skillnader mellan barnkultur och skolkultur (se bilaga) och menar att risken med att inte låta barnkulturen leva i skolkulturen är att eleverna riskerar att förlora nyfikenheten och motivationen till att upptäcka.

Hänsyn skall tas till elevers olika förutsättningar och behov. Det finns också olika vägar att nå målet[...] Kunskap är inget entydigt begrepp. Kunskap kommer till uttryck i olika former - såsom fakta, förståelse, färdighet och förtrogenhet - som förutsätter och samspelar med varandra. Skolans arbete måste inriktas på att ge utrymme för olika kunskapsformer och att skapa ett lärande där dessa former balanseras och blir till en helhet (Lpo94 s. 4-6).

Såväl läroplan som tidigare forskning och intervjuer visar på att man måste ta hänsyn till att alla lär på olika sätt och har olika förmågor att ta till sig kunskap. Forskaren Howard Gardner styrker detta med sina teorier om människans multipla intelligenser.

För att ytterligare påvisa den skapande verksamhetens betydelse för elevers språkutveckling skriver Lindö (2002 s. 90-137) att genom att kombinera tal- och skrift med de estetiska lärprocesserna bildas en helhet. Eleverna får en fördjupad och en betydelsefull kunskap av vilka de är aktiva medskapare. Vidare hävdar hon att språkutvecklingen ligger nära självkänslan. Björk och Liberg (2007 s. 10-15) skriver att alla språk berikar varandra och bidrar till att eleverna kan bearbeta information på flera olika sätt. De menar att genom att använda sig utav en sinnlig pedagogik befästs kunskapen.

Språklig kompetens innefattar såväl verbala som icke- verbala språk skriver Bjar (2006 s. 128-129). Hon menar att det handlar om att kunna hantera språk i olika sammanhang. Om att kunna ta till sig kunskap, men även att kunna förstå andra. Det är lika viktigt att kunna tala som att kunna lyssna. Pedagog 5 betonar vikten av att berätta fritt för eleverna, han menar att de lättare tar till sig det talade ordet än en skriven text. Hans tankar bekräftas av Carina Fast (2009 s.85-104) som menar att användning av berättande och lyssnande ger en omedveten språkutveckling hos eleverna. Det gör dem uppmärksammade på språkets många olika uttryck. Hon menar att bilder hjälper eleverna till texttolkning, de kan både komplettera texten och bidra med ett flyt i läsandet. Vidare menar Fast att både video och dataspel bör få en plats i undervisningen eftersom de förekommer i elevernas vardag. Genom att arbeta med serier tillåter man som pedagog en kommunikation på ett, för eleverna naturligt sätt. Eftersom rytm ger en kroppslig upplevelse och musik faller sig naturligt bör dessa ha en framträdande roll i undervisningen. Fast framhåller även vikten av rim och ramsor som undervisningsverktyg, då dessa synliggör både språkets ljud och uppbyggnad.

Våra enkätstudier visar att de tillfrågade eleverna uppskattar ämnen där hela kroppen stimuleras och de föredrar undervisning med variation. Det är då de på bästa sätt lär sig, enligt dem själva. Litteraturen vi tagit del utav stödjer elevernas uttalanden då de återkommande

menar att genom en undervisning som stimulerar hela kroppen och genom olika arbetssätt på bästa sätt stimulerar elevers utveckling.

Vi kan konstatera att eleverna på vår skola gynnas av en pedagogik baserad på såväl den sociokulturella teorin som på variationsteorin vilket också bekräftas i Säljö (2006), Vygotskij (1995) samt Marton & Booth (2000). Ett arbetssätt som tillåter eleverna att lära tillsammans och ta tillvara på varandras förmågor och dessutom kunna erbjuda god variation är något som våra intervjuade pedagoger tillsammans med vår litteratur menar gynnar en god utveckling på många plan hos eleverna.

5. Diskussion

Vi har genom detta arbete tagit del av en mängd olika litteratur och forskning som enhälligt framhåller betydelsen av skapande verksamhet som en del av skolans undervisning. Vi har lagt mycket fokus på elevers språkutveckling då vi, tillsammans med vår valda litteratur och forskning anser att den ligger till grund för all övrig utveckling. Genom att integrera den skapande verksamheten i undervisningen utvecklas elevers språkliga kompetens vilket i sin tur leder till en djupare förståelse i andra ämnen. Detta finner vi stöd för hos såväl Björkvold (2005) som Lindö (2002), Gottberg (2005), Hjort m fl (2002), Fast (2008), listan kan göras lång. Att detta är ett arbetssätt som stärker eleverna och gynnar deras utveckling styrker både Vygotskij (1995) genom hans teorier om det sociokulturella och Pramling Samuelsson & Sheridan (1999) genom variationsteorin. Vi vill även framhäva vikten av att låta barn vara barn och som pedagog låta de uttrycka sig på ett för dem naturligt sätt. Jederlund (2007) skriver om musikens inverkan på elevers utveckling och menar att den ligger till grund för en god språkutveckling som han menar är en förutsättning för allt lärande. Genom att ha tagit del av de estetiska lärprocessernas positiva inverkan på elevernas utveckling, inte bara den språkliga, anser vi det vara varje pedagogs skyldighet att låta varje individ ta del av detta för att kunna nå optimal utveckling. Vi ser en risk med att krympa elevernas uttrycksmöjligheter till det talade och skrivna ordet då vi tror att dessa sätt inte passar alla. Tillåter man sitt klassrum vara flerspråkigt, tillåter man också eleverna växa. Alla elever lär på olika sätt och behöver olika verktyg för att lära sig och göra kunskapen till sin egen. Borde inte då de skapande verksamheterna ges lika mycket utrymme för de äldre åldrarna som för de yngre? Skulle man som pedagog då kunna hjälpa fler elever att lättare nå de uppsatta målen? Vi anser att det är nödvändigt att integrera skapande i alla skolans ämnen för att kunna nå den enskilda individen och utgå från deras individuella förutsättningar och behov. Alla fem pedagoger framhåller vikten av att möta eleverna där de befinner sig, men vi kan inte låta bli att undra varför de estetiska lärprocesserna inte får mer plats på mellanstadiet när all forskning visar att en sinnlig pedagogik förbättrar resultaten och ökar möjligheterna för alla elever. De fem pedagogerna nämner alla tidsbristaspekten, de menar att en ämnesintegrerad undervisning kväver mera tid för planering och efterarbete. Detta anser vi vara främst bottnat i okunskap, eftersom man genom att integrera ämnena med varandra vinner så mycket. Genom att förklara och bearbeta på olika sätt får eleverna en tydligare förståelse för det undervisade och vi menar att tid sparas genom att eleverna förstår lättare. Vi anser att skapande verksamhet i undervisningen skapar både motivation och ett lustfyllt lärande vilket gör det lättare för eleverna att nå målen. Är det inte skolans uppdrag att se till att eleverna når målen? Är det då inte värt att lägga tid på en stimulerande undervisning?

I dagens skola undervisas ämnena var för sig och har egna kursmål. Vi menar att genom en ämnesintegrerad undervisning kan de olika ämnena berika varandra och elevernas förståelse stärks på ett naturligt sätt. Våra enkäter med eleverna visar att de själva upplever undervisningen roligare och mer stimulerande när den är varierad och de får göra olika saker. Kan man genom att lyssna på eleverna skapa en lärandemiljö som är mer attraktiv och hjälper fler individer att utvecklas? Är det inte argument nog för att låta skolan vara

ämnesintegrerad? I dagens samhälle så skall allt effektiviseras men vi ser en risk med att försöka effektivisera skolan. Kunskap är ingenting man kan stressa fram, den behöver få slå rot och växa. Stressas undervisningstakten på så riskerar många elever att misslyckas med följd att deras självkänsla sjunker. Läroplaner, kursplaner, skollag och barnkonvention, alla hävdar de att skolan ska stärka individen, inte stjälpa.

Vi kan konstatera att skolans läroplan talar för det vidgade språkbegreppet. Vi kan på många ställen hitta stöd för en sinnlig pedagogik och vikten av att låta elever bearbeta kunskap på flera olika sätt framhålls. Detta är en läroplan som sträcker sig från förskoleklass till årskurs nio. Men vi kan se att de skapande ämnena får mindre plats redan i årskurs tre.

Vi kan även konstatera att forskning, litteratur och intervjuer alla pekar på att estetiska lärprocesser gynnar elevers utveckling. Genom de skapande ämnena ges eleverna fler möjligheter för fler uttryck. Vår slutsats efter genomförda intervjuer, enkäter, litteraturgenomgång och tidigare erfarenheter är att de skapande ämnena är viktiga för elevernas utveckling och är något som skall få ta plats både i förskola och skola. De bidrar med livskunskap, förståelse och uttrycksmöjligheter som elever behöver för att kunna leva upp till samhällets krav. Det räcker inte att gå ut skolan med godkända betyg i de teoretiska ämnena, det krävs även en social kompetens, en kunskap i hur man kommunicerar och en förståelse för andra. Eftersom vi delgivit såväl de skapande ämnenas positiva effekt som vilka möjligheter det ger samtidigt som vi uppmärksammas på brottet mellan barnkultur och skolkultur så hävdar vi att de estetiska lärprocesserna bör få större utrymme genomgående i alla årskurser.

Genom att genomföra detta arbete har vi båda insett vikten av ett flerspråkigt klassrum. Att genomföra en undervisning med hjälp av flera olika verktyg gör att man som pedagog tillåter fler elever att nå målen, något som dessutom är vårt uppdrag. Enligt läroplaner ska lärarens roll vara stöttande, hjälpande och förklarande. Målsättningen med undervisningen är att låta eleverna växa och förstå, detta med hjälp av olika uttryckssätt. Genom att tagit del av litteratur, och genom att följa den alltid pågående debatten om skolan, inser vi att så inte alltid är fallet. Ett arbete som detta tycker vi då är viktigt för att understryka vikten av en undervisning som passar alla. Efter en genomförd lärarutbildning och en insyn i pedagogverksamheten, både genom intervjuer, vår VFU samt all litteratur har vi fått ta del av hur man kan arbeta ämnesintegrerat och även varför man ska göra det.

I den kommande läroplanen blir uppdelningen mellan de olika ämnena än mer tydlig och det kommer att bli upp till var och en pedagog att hjälpa sina elever framåt för att nå de uppsatta målen. Vi ser en avsaknad av ämnesintegrering, flerspråkighet och ser i och med detta en svårighet att för pedagoger arbeta ämnesöverskridande. De praktiska ämnena får mindre plats och tyngden läggs på det teoretiska, detta är någonting som helt talar emot vad vi nu har fått tagit del utav då alla våra intervjuade lärare och all litteratur pekar på att ett flerspråkigt klassrum är gynnsammare än ett som kräver stillasittande och tystnad. Genomgående uppmärksammas att den kunskap som konkretiseras blir lättare att förstå än den abstrakta kunskapen.

Vårt syfte, att ta reda på vilka spår av skapande verksamhet vi kan hitta på en liten f-6 skola i Norra Bohuslän och vilken betydelse det kan få för barns lärande och vilka fördelar finns med att låta barn få uttrycka sig med hjälp av olika estetiska språk, har vi uppnått. Vi har även inspirerats till att låta våra egna klassrum fyllas av estetiska lärprocesser. Vi inser efter detta arbete att det inte är möjligt för oss att arbeta på något annat sätt än att ha ett flerspråkigt klassrum.

5.1 Vidare forskning

I dagens diskussioner om vad som ska prioriteras i skolan hamnar de skapande ämnena ofta i skymundan. Vikten av matematik och datorkompetens framhålls, medan de estetiska verksamheterna benämns som onödiga. Vi har genom detta arbete insett att de estetiska lärprocesserna borde få större utrymme, att man som pedagog kan nå fler elever och låta de nå en fördjupad kunskap med hjälp av dem. Skolan är idag mångkulturell, klasser består av elever från alla världsdelar och med många olika modersmål. Gemensamt för alla är dock att de ska få samma förutsättningar att lyckas med att nå kursmålen. För detta krävs en individanpassad läromodell med flera olika arbetsätt. Vi har tagit del av en hel del forskning som visar på de positiva effekterna som fås av en mångfasetterad undervisning, men forskningen är till största del riktad mot de yngre åldrarna. Vi vill se mer forskning kring vilka effekter en flerspråkig pedagogik kan ge även de äldre eleverna.

Ytterligare ett förslag på vidare forskning handlar om hur man kan integrera de estetiska lärprocesserna i de äldre årskurserna och vad det har för effekter. Är det möjligt att använda en sinnlig pedagogik genomgående under skoltiden?

Att arbeta ämnesintegrerat kräver tid och engagemang från pedagoger, vilket kan göra att de inte tycker att det är lönsamt. Vi vill se mera forskning som visar på de positiva effekterna och även handfasta råd på hur man kan göra som verksam pedagog.

6. Referenser

- Aulin-Gråhamn, Lena m.fl (2004) *Skolan och den radikala estetiken*. Lund: Studentlitteratur
- Barnes, Rob (1994) *Lära barn skapa*. Lund: Studentlitteratur
- Bjar, Louise (2008) *Det hänger på språket*. Danmark: Studentlitteratur
- Björk, Maj & Liberg, Caroline (2007) *Vägar in i skriftspråket – tillsammans och på egen hand*. Stockholm: Natur och kultur
- Björkvold, Jon-Roar (1998) *Sköldpaddans sång*. Malmö: Runa förlag
- Björkvold, Jon-Roar (2005) *Den musiska människan*. Malmö: Runa förlag
- Dysthe, Olga (1996) *Det flerstämmiga klassrummet*. Lund: Studentlitteratur
- Ejvegård, Rolf (2009) *Vetenskaplig metod*. Lund: Studentlitteratur
- Esaiasson, Peter m.fl (2007) *Metodpraktikan*. (3:e rev upplagan) Stockholm: Nordstedts Juridik AB
- Fast, Carina (2008) *Literacy – i familj, förskola och skola*. Lund: Studentlitteratur
- Gilje, Nils & Grimen, Harald (2007) *Samhällsvetenskapernas förutsättningar* (3:e rev upplagan) Göteborg: Daidalos AB
- Gottberg, Jessica (2009) *Musiken och rytmiken i praktiken*. Klippan: Ljungbergs tryckeri
- Hjort, Madeleine m.fl (2002) *Kilskrift – Om konstarter och matematik i lärandet*. Stockholm: Carlsson Bokförlag
- Jederlund, Ulf (2007) *Musik och språk. Ett vidgat perspektiv på barns språkutveckling*. Stockholm: Runa förlag
- Knutsdotter Olofsson, Birgitta (2007) *I lekens värld*. (Andra upplagan). Stockholm: Liber AB
- Kärrby, Gunni (red) (2000) *Skolan möter förskolan och fritidshemmet*. Lund: Studentlitteratur
- Lindqvist, Gunilla (1989) *Från fakta till fantasi*. Lund: Studentlitteratur
- Lindö, Rigmor (2002) *Det gränslösa språkrummet. Om barns tal- och skriftspråk i didaktiskt perspektiv*. (Andra upplagan). Lund: Studentlitteratur
- Marton, Ference & Booth, Shirley (2000) *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur
- Pramling Samuelsson, Ingrid & Sheridan, Sonja (1999) *Lärandes grogrund*. Lund: Studentlitteratur

Regeringskansliet (2003) *Konventionen om barnets rättigheter*. Stockholm: Utrikesdepartementet

Stukát, Staffan (2005) *Att skriva examensarbete inom utbildningsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur

Säljö, Roger (2006) *Lärande i praktiken. Ett sociokulturellt perspektiv*. Stockholm: Nordstedts Akademiska Förlag

Uddén, Berit (2001) *Musisk pedagogik för kunskapande barn*. Visby: KMH förlaget

Uddholm, Mats (2003) *Pedagogen och den musiska människan – En bok om musik i vardagsarbetet*. Mölndal: Lutfiskens förlag

Vygotskij Semënovic, Lev (1995) *Fantasi och kreativitet i barndomen*. Göteborg: Diadalos AB

Elektroniska källor

Förordning om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet www.skolverket.se	20101110
Kursplanen för svenska www.skolverket.se	20101110
Läroplan för förskolan Lpfö98 www.skolverket.se	20101110
Läroplan för det obligatoriska skolväsendet Lpo94 www.skolverket.se	20101110
Vetenskapsrådets regler och riktlinjer för forskning www.codex.vr.se	20101110

Intervjuer och enkäter

Intervjuer genomförda	20101123
Enkäter genomförda	20101123

7 . Bilagor

Intervjufrågor

Intervju med lärare åk f-6

- Hur länge har du arbetat som pedagog?
- Vad har du för utbildning?
  - Finns någon kurs eller utbildning i de skapande ämnena?
- Hur skulle du vilja beskriva din undervisning?
  - Finns det delar som är viktigare än andra?
- Vilka olika verktyg och metoder använder du dig utav i din undervisning?
  - Skiljer det sig åt mellan ämnena?
- Kan estetiska lärprocesser bidra med någonting till den pedagogiska verksamheten?
  - Vad och varför?

7. Enkät

Enkät med elever åk 3-6

Pojke

Flicka

Klass 3

Klass 4

Klass 5

Klass 6

Vilket är ditt favoritämne? _____

Varför ? _____

_____

_____

Vilket ämne tycker du minst om? _____

Varför ? _____

_____

_____

När känns det som du lär dig mest? _____

_____

_____

Förstår du uppgifter lättast tillsammans med någon eller ensam? _____

_____

_____

Hur ofta använder ni musik och sång på lektionerna?

Ofta	Ibland	Varken eller	Sällan	Aldrig
☐	☐	☐	☐	☐

Hur ofta använder ni drama och teater på lektionerna?

Ofta	Ibland	Varken eller	Sällan	Aldrig
☐	☐	☐	☐	☐

Hur ofta använder ni bild på lektionerna?

Ofta	Ibland	Varken eller	Sällan	Aldrig
☐	☐	☐	☐	☐

Hur ofta använder ni rim och ramsor på lektionerna?

Ofta	Ibland	Varken eller	Sällan	Aldrig
☐	☐	☐	☐	☐

Hur ofta använder ni datorn på lektionerna?

Ofta	Ibland	Varken eller	Sällan	Aldrig
☐	☐	☐	☐	☐

Hur skulle du vilja att lektionerna skulle se ut för att du skulle kunna lära dig på bästa sätt?

---

7. Barnkultur vs skolkultur

Barnkultur

Ekologisk integrering
Livsutveckling
Livskraftig
Självisikt
Tillägna sig
Besjälad
Kontext
Existentiell
Vara
Autentisk
Tidskontinuitet
Helhet (NGOMA)
Canto – ergo sum
Lek
Den lekande människan
Muntlig
Vara i
Fysisk närhet
Testa egna gränser
Jag kan redan
Känsla av odödlighet
Allmakt
Musisk
Kvalitativ
Barnslighet
Carpe Diem! Fånga dagen!
Berusning, extas
Innerlighet
Mod
Dristighet
Empati
Varför?
Kreativitet
Fantasi
 $1+1=x+y+z+\text{å}+\text{ä}+\text{ö}$
Små blå hästar
Emotionell
Originell
Improviserad

Skolkultur

Pedagogisk isolering
Ämnesprogression
Konkurrenskraftig
Nationella prov
Bli undervisad
Avsjälad
Text
Formell
Övervara
Andrahands
Tidsfragmentering
Ämnesindelning
Cogito – ergo sum
Studium
Den lydiga människan
Skriftlig
Läsa om
Fysiskt avstånd
Respektera andras gränser
Du kan ännu inte
Känsla av otillräcklighet
Vanmakt
Logisk
Kvantitativ
Infantilitet
Vänta tills du blir stor!
Nykterhet
Distans
Osäkerhet
Försiktighet
Neutralitet
Vad?
Reproduktion
Förnuft
 $1+1=2$
Stora bruna hästar
Rationell
Konform
Inövad

Spontan	Disciplinerad
Oväntat	Planerat
Vetenskapande	Vetenskaplig
Humor	Allvar
Raseri	Lugn
Sinnlig	Abstrakt
Rytm	Takt
Rörelse	Motorik
Jag lär mig när jag rör mig!	Sitt still!
Kroppsglädje	Gymnastik
Trots	Foglighet
Inre kontroll	Yttre kontroll
Frivillighet	Tvång
Elak och snäll	Balanserad
Dionysisk	Apollonisk
Gränsöverskridande	Gränsdefinierande

(Björkvold 2005 s. 117-118)

7. ”Tio budord för framtidens skola”

1:a budet: Du ska veta, att skolan är en fristad. Ett ställe där barn i frihet, men under ansvar, har rätt att tillägna sig etiska, estetiska och politiska värderingar i gemenskap med andra.

2:a budet: Du måste förstå, att begreppen tro, hopp och kärlek uttrycker något vackert mänskligt, och att barnen förväntar sig att du ger dem tro på deras eget värde och egna krafter, hoppet om ett gott liv med din kärlek som drivkraft.

3:e budet: Du måste erkänna, att det ”enda vi vet är att vi inget vet”. Därför är du förpliktigad till att ta ställning till de vetenskapliga dogmerna.

4:e budet: Du ska använda dina sinnen fullt ut och erfara, att vackra tankar bäst tänks på vackra ställen. Därför bör skolans rum och omgivningen vara bland de vackraste människan skapat.

5:e budet: Du måste veta, att medvetenhet om resurser och varsam hantering, att förnimma, känna doften av goda råvaror och känna skillnader i material och bruk av verktyg – det ger livskvalitet.

6:e budet: Du måste inse, att i begynnelsen var sinnen. Undervisningen ska därför använda kropp och sinnen i växelverkan men tanke och fantasi.

7:e budet: Du måste förstå, att i skolan har allt sin tid, särskilt glädjen och upplevelsen. Du ska försäkra dig om att barnen ofta möter konst i form av bilder, musik, dikter, teater, film och annat och själva få möjlighet att ge uttryck för intryck och sätta avtryck.

8:e budet: Du måste ha förmåga att förundras och förundra. Därför ska du ge barnen rötter och låta dem pröva sina vingars styrka.

9:e budet: Du måste erkänna, att en skola förutom att vara fostrande alltid ska vara framtidsorienterad, eftersom barnen har framtiden framför sig, men att framtiden inte kan förutses. Därför ska man överordnat och principiellt planera för hela skolgången, men samtidigt bereda plats för spontanitet och livslust.

10:e budet: Du ska respektera, att lärare och förskollärare har rätt att undervisa barn, men att också andra, till exempel konstnärer och hantverkare, kan ge sina bidrag till skolans undervisning och liv.

(Björkvold 1998 s. 118)